

DRUŠTVO
DEFEKTOLOGOV
SLOVENIJE

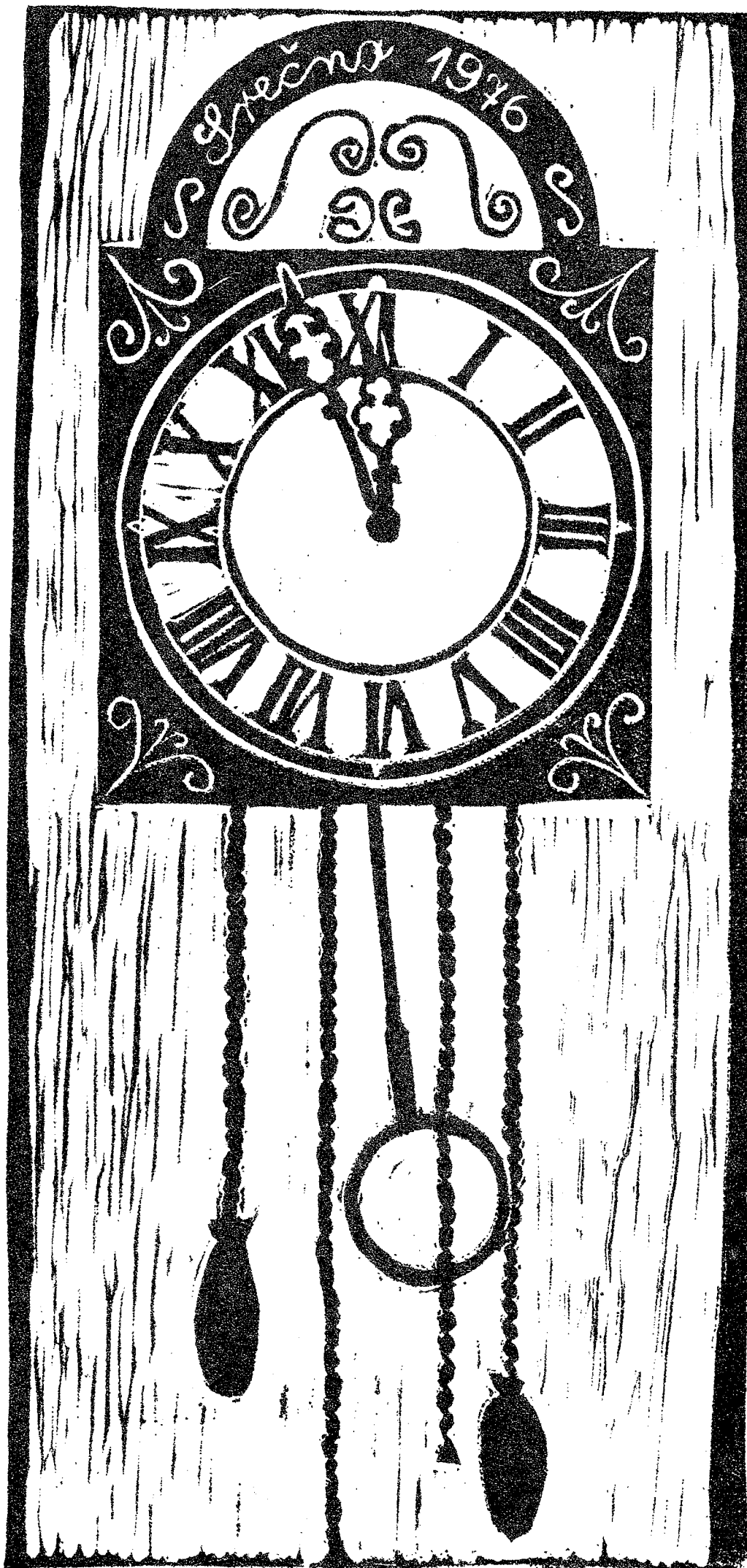
SEKCIJA
MVO

ptički

5

brez

gnezda

VSEBINA	Stran
Poročilo o delu sekcije za čas od 6.II. do 16.XII.1975	4
Predlog programa sekcije strokovnih delavcev vzgojnih zavodov MVO za leto 1976	7
Razpis seminarjev v letu 1976	8
Poročilo o uvajanju terapevtske skupnosti kot metode prevzgojnega dela v vzgojnem zavodu v Slivnici pri Mariboru (Ferdo Vavpotič)	10
Miljejska (socialna) terapija v instituciji (Branko Martinovič)	25
Pojavi narkomanije v vzgojnem zavodu v Slivnici (Frančiška Dovečar, Živorad Makragič in Jožica Tolar)	30
Nekatere metode pri postopku obravnavanja begavca - VPD Radeče (Martin Vilčnik)	37
Vpogledi in ocene o literaturi MVO - Vpogled v disertacijo dr. Vinka Skalarja (Ivan Škoflek)	44
Novice od tu in tam	48
Literarni prispevki - Iz mozaika neke mladosti (Ivan Škoflek)	49
Humor v gnezdih	53

To številko so uredili: Irena Bizjak, Franc Rupis, Mjuša Sever, Ivan Škoflek, Dragan Trampuš, Janez Vivod in Slavko Zupan. Tehnično in organizacijsko delo ob izdaji številke so opravili: Metka Kokovšek, Stane Bonikvar, Franc Sever, Mjuša Sever, Janez Vivod in gojenci Doma Malči Beličeve.

Ovitek je izdelal: ak. slikar Josip Gerinšek.

Likovno opremo so prispevali: gojenci VZ Frana Milčinskega Smlednik.

Rezmnoženo v 300 izvodih.

INFORMACIJE SEKCIJE

ČLANOM SEKCIJE IN BRALCEM GLASILA
OB IZIDU 5. ŠTEVILKE GLASILA PTIČKOV

Izpolnjujemo vam dano obljubo za leto 1975. Zaradi plitkega žepa smo začeli zelo skromno. Kasneje smo glasilo bolje oblekli, napredovali smo tudi vsebinsko. Pridobili smo nove sodelavce, udomačil se je uredniški odbor. Prihaja vedno več prispevkov iz prakse. Toliko smo že napredovali, da smo postavili koncept glasilu in da prispevke vnaprej načrtujemo. Za prihodnje leto so predvideni roki izida posameznih števil. No, o načrtih v prihodnji številki.

Vsaka številka naj bi vsebovala:

- obvestila in informacije sekcije,
- prispevke teoretičnega značaja,
- prispevke iz prakse za prakso,
- ocene ali vpogleda v literaturo področja MVO,
- drobne novice od tu in tam,
- literarne prispevke ter
- humor v gnezdih.

Zelo vam bi bili hvaležni za nove predloge in mnenja, da bi glasilo čimbolj vsebovalo vaša strokovna hotenja in potrebe.

Do sedaj je v glasilu sodelovalo 28 strokovnih delavcev iz vzgojnih zavodov in od drugod. Prepričani smo, da v prihodnjem letu ne bo zavoda, ki v glasilu ne bo sodeloval.

In na kraju smo hvaležni kolektivom vzgojnih zavodov za gmotno pomoč in upamo, da nas boste tudi v prihodnje podprli.

V letu 1976 želimo vsem kolektivom vzgojnih zavodov in vsem bralcem našega glasila veliko uspehov pri delu in osebnega zadovoljstva.

Za sekcijo MVO
Janez Vivot

POROČILO O DELU SEKCIJE ZA ČAS OD 6. II. DO 16. XII. 1975

1. Članstvo sekcije in organizacija

1.1. Sekcija šteje 206 članov. Včlanjenih je 97 % vseh strokovnih delavcev vzgojnih zavodov, ostali člani so iz drugih mejnih strok.

1.2. Sekcija ima 11 članski upravni odbor in 3 članski nadzorni odbor. Delo upravnega odbora je kolektivno, vendar člani upravnega odbora prevzemajo naloge, ki jih samostojno uresničujejo. Upravni odbor je imel 9 sej, na katerih je razpravljal:

- o programih dela sekcije
- o strokovnem izobraževanju
- o izdaji glasila
- o rekreaciji
- o posvetih
- o ekskurzijah itd.

Upravni odbor je izdelal poslovnik, ki ga je predložil v odobritev republiškem odboru Društva defektologov Slovenije. Razen tega je imela sekcija tri konference z ravnatelji zavodov. Na teh konferencah smo zlasti razpravljali o programu dela sekcije in uresničevanju posameznih nalog.

2. Strokovno izobraževanje

2.1. Posveti

Izvedli smo dva posveta za članstvo sekcije s strokovnim predavanjem ter podelitvijo bronastih, srebrnih in zlatih priznanj za 10, 15 in 20 letno delo v vzgojnih zavodih.

Pomladanski posvet, katerega se je udeležilo 97 članov, je bil posvečen obravnavanju otrok in mladostnikov z motnjami

vedenja in osebnosti in sicer: terapija otrok in mladostnikov z motnjami vedenja in osebnosti s pomočjo risanja ob glasbi. Predaval je predstojnik oddelka Hamburške univerze za usposabljanje delavcev za skupine otrok z MVO.

Drugo posvetovanje je bilo 14. in 15. novembra posvečeno narkomaniji in alkoholizmu. Tega posveta se je udeležilo 105 strokovnih delavcev vzgojnih zavodov.

2.2. Seminarji

Izvedli smo dva seminarja o grupnem treningu 1. stopnje za strokovne delavce ter za druga področja zavodov za usposabljanje. Udeležilo se ga je 82 strokovnih delavcev.

Prav tako smo izvedli seminar o novih izhodiščih obravnavanja otrok in mladine z motnjami vedenja in osebnosti. Tega seminarja se je udeležilo 54 strokovnih delavcev.

2.3. Strokovne ekskurzije na Hrvaško se je udeležilo 25 strokovnih delavcev.

Ogledali so si 5 različnih zavodov za usposabljanje otrok z motnjami vedenja in osebnosti.

2.4. Izmenjava strokovnih izkušenj z inozemstvom

V gosteh smo imeli študente Hamburške univerze za specialno pedagogiko. Ogledali so si vzgojne in še nekatere druge zavode. Prav tako so nas obiskali študentje iz Danske. Z obema skupinama smo v dogovoru za povraten obisk.

3. Založniška dejavnost

3.1. Glasilo Ptički brez gnezda.

Sekcija ima lastno glasilo, ki izhaja 5 x letno. Letos smo izdali tri enojne številke in eno dvojno. Peta številka je tik pred izidom. Začeli smo zelo skromno, smemo pa tudi trditi, da se je glasilo tako vsebinsko kot tudi tehnično precej izboljšalo, čeprav nismo z opremo povsem zadovoljni.

V glasilu se je oglasilo že nad 40 sodelavcev, ki so prispevali tako teme teoretičnega in praktičnega značaja. Od skromnih začetkov smo prišli do osnutka koncepta in po tem konceptu naj bi glasilo vsebovalo naslednje teoretične prispevke:

- prispevke iz prakse za prakso
- ocene in pogledi v literaturo MVO
- drobne novice od tu in tam
- literarne prispevke
- humor v gnezdih

Za prihodnje leto prav tako načrtujemo izdajo petih številk in izidi posameznih številk so že terminirani.

3.2. Anketa o socialnem stanju otrok in mladostnikov v zavodih za usposabljanje

Izdelali smo vprašalnik in navodila ter šifrant za popis okrog 8.000 otrok in mladostnikov, ki so na usposabljanju. Anketa je bila razposlana in sedaj se vrši popis. Dogovarjamo se z nekaterimi organizacijami, ki naj bi gmotno podprle obdelavo podatkov in izdajo potrebne analize.

3.3 Pripravljamo izdajo gradiva o organizacijskem, metodološkem in vsebinskem delu seminarja o novih izhodiščih obravnavanja otrok in mladostnikov z motnjami vedenja in osebnosti. Sodimo, da bi ta publikacija lahko služila organom in organizacijam kot priročnik za sodobnejše organiziranje in izvedbo seminarja.

4. Rekreativna

Za člane sekcije smo organizirali tri planinske pohode. Od tega sta dva uspela, eden pa je odpadel zaradi slabega vremena.

5. Uresničevanje letnega programa dela

Sekcija je letni program dela v celoti uresničila in ga tudi na nekaterih področjih preseгла. To zlasti velja za področje izobraževanja in pa tudi pri založniški dejavnosti ter še nekaterih drugih dejavnostih.

Prizadevnost članstva je v veliko oporo našemu delu.

Izredno prizadeven in požrtvovalen je upravni odbor sekcije, ki je uspel v kratkem času močno zaktivirati večino članstva. Menimo, da ni problem aktivnost članstva, marveč je problem, kako se ideje, ki prihajajo iz baze ali od strani članov upravnega odbora uresničijo. Številne naloge, ki jih želimo temeljito opraviti preseգajo fizične zmogljivosti volonterizma.

Sekcija je na posvetu v Radencih dne 14. in 15. novembra ob navzočnosti nad 100 članov sprejela smernice programa za leto 1976. O teh je razpravljala upravni odbor na 9. seji dne 12. XII. 1975 ter sprejel naslednji predlog programa:

PREDLOG PROGRAMA

SEKCIJE STROKOVNIH DELAVCEV VZGOJNIH ZAVODOV MVO ZA LETO 1976

1. Strokovno izobraževanje:

1.1. Posveti

Vsebina in metode dela z agresivnimi mladoletniki - aprila.
O mladoletnem prestopništvu v mesecu novembru. Istočasno bo tudi občni zbor sekcije.

1.2. Seminarji

Grupni trening II. stopnje: februarja in aprila
III. stopnje maja in oktobra ponovno I. stopnja
Tehnika intervjuja in igra vlog v decembru.
Priprave na seminar o kaznovanju. Predvidoma bo ta seminar na pomlad 1977.

2. Sestanki in konference:

Upravnega odbora	9
Z ravnatelji vzgojnih zavodov	3
S predstavniki hrvaške in drugih sekcij	2
Z zamejci	2

3. Rekreacija:

- 3.1. Zimsko srečanje na smučeh
- 3.2. Rancarija od Maribora do Ormoža v avgustu
- 3.3. Srečanje strokovnih delavcev na slovenskem očaku Triglavu v juliju.

4. Založniška dejavnost:

- 4.1. Izdaja pet številk glasila in sicer: februarja, aprila, junija, oktobra ter decembra.
- 4.2. Izdaja seminarskega gradiva "Nova izhodišča".
- 4.3. Ureditev gradiva o anketi o socialnem stanju otrok in mladostnikov v zavodih za usposabljanje.

5. Ekskurzije:

- 5.1. Obisk SOS vasi v Sremski Kamenici
- 5.2. Obisk vzgojnega zavoda Mali Lošinj
- 5.3. Strokovna ekskurzija na Dansko.

6. Strokovno sodelovanje z zamejstvom:

- 6.1. Izmenjava strokovnih delavcev s hamburško univerzo in nekaterimi drugimi organizacijami iz zamejstva.

UO sekcije ga daje članstvu v razpravo in potrditev do 20. 1. 1976.

RAZPIS SEMINARJEV V LETU 1976

Sekcija MVO razpisuje naslednje seminarje:

1. grupni trening II. stopnje v času od 25. do 29. II.
2. grupni trening II. stopnje v času od 23. do 28. III.
3. grupni trening III. stopnje v času od 19. do 23. IV.
4. grupni trening I. stopnje v času od 13. do 17. X.

Zgoraj navedenih seminarjev se lahko udeležijo prijavitelci, ki nakažejo vnaprej kotizacijo v višini 600.00 din na žiro račun sekcije št. 50101 - 679 - 65971 vsaj mesec dni pred začetkom seminarja; vsak prijavitelca se mora predhodno tudi pisмено obvezati, da bo spoštoval pravila seminarja, katerega se namerava udeležiti.

Za grupni trening II. in III. stopnje pa mora prijavitelca predložiti dokazilo o opravljeni I. ali II. stopnji grupnega treninga. Če tega dokazila ne more dobiti, naj navede datum in organizatorja (ali moderatorja) seminarja.

Vsaj 14 dni pred pričetkom seminarja bo vsak udeleženec prejel gradivo in program seminarja, pa tudi podrobno obvestilo o poteku in kraju seminarja.

Za prvi seminar - grupni trening II. stopnje naj se zainteresirani prijavi do 25. januarja 1976 na sedež sekcije (Zavetiška 5, 61000, Ljubljana). Priglasnica naj vsebuje ime in priimek, datum rojstva, izobrazbo, delovno mesto, delovno organizacijo in številko potrdila o opravitvi grupnega treninga I. stopnje oz. ustrezno nadomestno dokazilo.

VABIMO VSE ZAVODE, DA SODELUJEJO PRI
LIKOVNI OPREMI NAŠEGA STROKOVNEGA GLASILA!

LIKOVNI PRISPEVKI NAJ BODO LINOREZI,
KI JIH IZDELAJO GOJENCI.

LIN OREZE POŠILJAJTE NA NASLOV:

ZUPAN SLAVKO,

WZ Smlednik

61216, Smlednik

OBVESTILO: Sekcija ima na zalogi knjigo Eksperiment v Logatcu, ki obsega 260 strani, avtorji so Vodopivec, Bergant, Kobal, Mlinarič, Skaberne in Skalar. Knjiga je izšla 1977. leta; izdalo jo je Društvo defektologov Jugoslavije. Cena knjige je 60.00 din. Naročila sprejema sekcija.

T E O R I J A I N P R A K S A

Ferdo Vavpotič,
prof. defektologije

P o r o č i l o

o uvajanju terapevtske skupnosti kot metode prevzgojnega
dela v vzgojnem zavodu v Slivnici pri Mariboru

I. Kratka predstavitev zavoda:

V zavodu skušamo ublaževati ali odpravljati vedenjske in osebnostne motnje pri starejših mladostnikih. Starostni razpon gojencev je normalno od 15 do 18 let, izjemoma tudi do 21 let.

Zavod je internatskega (odprtega) tipa. Gojenci se poklicno usposabljujejo v šolah in delovnih organizacijah izven zavoda, v preostalem času pa organiziramo z njimi prevzgojno delo v zavodu. Težišče dela je na tem, da se gojenci vsaj pri poklicnem usposabljanju vzgajajo v povsem normalnem, izvenzavodskem okolju, pri čemer pa jim seveda pomagamo z usmerjanjem, intervencijami, kontrolo, osveščanjem, vplivanjem na učitelje in delodajalce, medtem ko jih v samem zavodu skušamo čim aktivneje vključiti v lastni prevzgojni proces, v katerem bi naj enakovredno sodelovali s strokovnim osebjem.

Strokovno delo v zavodu vodi strokovni team, ki ga sestavljajo ravnatelj, psiholog, pedagog-defektolog ter socialni in zdravstveni delavec. V strokovni team se vključujejo po potrebi (ko se obravnavajo njihovi problemi) vodje - vzgojitelji - vzgojnih skupin in gojenci.

Kapaciteta zavoda je 60 gojencev, ki so razdeljeni v pet vzgojnih skupin. Z njimi dela 10 vzgojiteljev, ki bi naj bili po izobrazbi defektologi za motnje vedenja in osebnosti z višjo in visoko izobrazbo.

Prevzgojno delo v vzgojnih skupinah poteka po načelih in metodah grupnega dela.

Pretežno večino gojencev predstavljajo mladoletni prestopniki (preko 2/3), ki so jim sodišča za mladoletnike izrekla zavodski vzgojni ukrep, ostale pa so napotili v zavod socialno skrbstveni organi občinskih skupščin.

II. Motivi za uvedbo terapevtske skupnosti kot metode prevzgojnega dela v zavodu:

Zaradi vedno množičnejšega uvajanja ambulantnih oblik prevzgojnega dela (disciplinski center, ukrepi strožjega nadzorstva) z vedenjsko in osebnostno moteno mladino in zaradi vedno težje in bolj ogrožujoče simptomatike motenosti (narkomanija, alkoholizem, prostitucija, nasilništvo) dobivamo v zavod vedno težje primere osebnostno in vedenjsko motenih mladostnikov. Ti so poleg ostalega ob oddaji v zavod vedno starejši, običajno stari osemnajst let, pogosto pa tik pred polnoletnostjo.

Delo postaja vedno težavnejše in zahtevnejše, zato pa so potrebne boljše in učinkovitejše metode.

Eksperiment, ki so ga izvedli v vzgojnem zavodu v Gorenjem Logatcu, je vzbudil naše zanimanje, zato smo se z veseljem odzvali pozivu zavoda za šolstvo SRS in se udeležili seminarjev o novih izhodiščih obravnavanja otrok in mladostnikov z motnjami vedenja in osebnosti, ki so bili organizirani na različnih nivojih in v različnih oblikah, posredovali pa so nam osnovna znanja in napotila, ki so bila pridobljena in preizkušena prav v omenjenem eksperimentu.

Nekaj snovi nam je posredovalo tudi društvo defektologov SR Slovenije, sekcija vzgojiteljev vedenjsko in osebnostno neprilagojene mladine, naši strokovni delavci pa so tudi obiskovali vzgojni zavod v Logatcu ter tam v obliki hospitacij spoznavali način in oblike njihovega dela:

III. Obstoječi pogoji za uvedbo terapevtske skupnosti:

Med strokovnim osebjem v zavodu je že obstajala tako imenovana permissivna naravnost ne samo v smislu dopuščanja sodelovanja gojencev pri določenih dejavnostih v zavodu, ampak kot oblika dela, ki bi naj spodbudila vsakega gojenca v največji možni meri, da bi aktivno sodeloval pri kreiranju programa prevzgojnega dela tako v skupini, kakor tudi za samega sebe. Težili smo torej za tem, da bi gojenci od objekta postali subjekt vzgojnega dela.

Takšna naravnost je pogojevala pri strokovnih delavcih tudi navado, da so lahko na enakovredno osnovi sodelovali z gojenci pri prevzgojnem delu in da s tem niso bili ogroženi in omejevani ter prizadeti v svoji avtoriteti. Uveden in utrjen je bil teamski način vodenja strokovnega dela.

V določenih časovnih razdobjih so se vršili teamski pregledi vzgojnega dela v vzgojnih skupinah, pri katerih so enakovredno sodelovali gojenci posamezne vzgojne skupine in skupinski vzgojitelj, ugotavljali rezultate vzgojnega dela ter sestavljali skupinske in individualne načrte za nadaljnje vzgojno delo.

Vsake tri mesece smo opravili sociometrično testiranje vzgojnih skupin ter ugotavljali njihovo strukturo, notranje odnose, vodilne gojence - ovrednotili dobljene podatke - ter jih primerjali s prejšnjim stanjem.

V vzgojnih skupinah smo delali v smislu načel grupnega dela in grupne dinamike, v zavodu pa je po delegatskem sistemu obstajala tudi domska skupnost, ki je preko svojega odbora sodelovala pri vodenju dela v zavodu.

IV. Začetna oblika uvajanja terapevtske skupnosti:

Ob prvi uvedbi sestankov terapevtske skupnosti v zavodu je vzporedno še vedno obstajala in delovala domska skupnost gojencev, dokler čez določen čas ni sama odmrta. S strokovnimi delavci smo na študijskih sestankih predelali dosegljivo gradivo o permissivni

naravnosti pri prevzgojnem delu, ki so ga prinesli v zavod strokovni delavci, udeleženci seminarjev zavoda za šolstvo.

Uvedbo terapevtske skupnosti kot metode vzgojnega dela v zavodu je na pobudo ravnatelja predlagal strokovni team. V vzgojnih skupinah so skupinski vzgojitelji pripravili gojence na novo obliko dela.

Sestanke terapevtske skupnosti je vodil ravnatelj zavoda.

Na sestanke smo povabili gojence ter strokovno in tehnično osebje zavoda, vendar udeležba ni bila za nikogar obvezna.

Na prvem sestanku smo sprejeli tudi dokaj skopa pravila, za katera smo se skupno dogovorili in ki so bila naslednja:

- zasedanja so bila vedno isti dan in ob istem času, vršila pa so se enkrat tedensko,
- trajala so eno uro,
- zaželeno je bilo, da se zasedanj TS udeležujejo vsi gojenci ter delavci zavoda, vendar to ni bilo obvezno,
- dovoljeno je bilo govoriti o vseh temah in problemih v zvezi z življenjem v zavodu, gojenci in delavci zavoda, ne da bi se bilo komurkoli potrebno zaradi tega bati kakršnihkoli ukrepov s strani vodstva zavoda,
- pri obravnavanju problemov je bilo treba paziti na dostojno izražanje, način obravnavanja problemov pa ni smel biti žaljiv za nikogar,
- načelno smo razpravljali samo o navzočih osebah,
- pri oglašanju je bilo treba paziti na osnovno disciplino, da je bilo omogočeno delo TS.

Gojenci so se hitro privadili na novo obliko dela. Radi so prihajali na zasedanja terapevtske skupnosti, pa tudi disciplina je bila zadovoljiva.

Obravnavane teme so bile v začetku predvsem informativne, načenjaj jih je vodja zasedanja (ravnatelj) ali pa so zadevale povsem individualne probleme gojencev, ki so jih načenjajali v pravilu najbolj problematični gojenci, dotikale pa so se v glavnem krivice, ki so se jim dogodile bodisi s strani strokovnega osebja, tehničnega osebja

ali pa sogojencev.

Razprava se je v pretežni meri zožila na dialoge med posameznimi gojenci in vodjem TS, obravnavana problematika pa je bila za večino ostalih udeležencev TS nezanimiva. Tako so ti stalni diskutanti zavzemali za sebe večino časa na zasedanjih TS in niso dali možnosti ostalim sogojencem, da bi se oglašali in vključevali v razpravo. Z njimi smo morali individualno delati ter jih navajati na to, da so upoštevali tudi potrebe in želje drugih ter da so se v svojih razpravah nekoliko zadrževali in omejevali.

Posebno pogosto smo v začetku obravnavali probleme v zvezi s hrano v zavodu in probleme v zvezi z denarjem gojencev.

Težje so sprejemali novo obliko vzgojnega dela delavci zavoda. Mnogi so pogosto izostajali z zasedanj TS, večinoma seveda iz "opravičenih" razlogov. Res je, da je bilo zasedanje TS za del delavcev izven njihovega rednega delovnega časa in da so morali zaradi tega posebej priti v zavod, nekateri stanujejo dokaj oddaljeno, kar je vsekakor vplivalo na slabšo udeležbo. Tehnični delavci so se udeleževali zasedanj TS predvsem takrat, ko je bilo pričakovati razprave z njihovega delovnega področja (kuharica, ekonom) ter so se dokaj pozitivno uveljavljali.

Strokovni delavci se v razpravi skoraj niso oglašali, niso dajali pobud ali predlagali perečih tem in problemov za razpravo ter so vse breme prevalili na vodjo zasedanja TS. Niso se oglašali včasih niti takrat, ko so gojenci govorili o njih samih, oziroma o temah in dogodkih, v katerih so bili posamezni strokovni delavci direktno sodeljeni. Kazali so precejšnjo nesigurnost, nekateri pa tudi pretirano občutljivost, prizadetost in odpor proti takšnemu načinu dela. Na zunanje se je takšen odnos tudi manifestiral v sedežnem redu, v grupiranju strokovnih delavcev v posebno skupino, praviloma v bližini vrat in podobno. Radi so med razpravo ustvarjali podskupine, bodisi s tovariši ali gojenci svoje skupine ter tako motili delo zasedanja TS.

Na zasedanja TS se v prvem obdobju predhodno nismo pripravljali niti na sestankih strokovnega osebja, niti na skupinskih sestankih v

vzgojnih skupinah.

Zasedanj TS tudi nismo analizirali neposredno potem, ko so se vršila, niti s strokovnimi delavci niti z gojenci po skupinah.

O zasedanjih TS smo sicer razpravljali na sestankih strokovnega zbora, vendar šele nekaj dni pozneje (petek - ponedeljek).

Vsa zgoraj nakazana problematika v zvezi z vključevanjem strokovnih delavcev v novo uvedeno obliko oziroma metodo vzgojnega dela v zavodu je pokolebala tudi vodjo zasedanj TS (ravnatelja zavoda) in mu vzbudila dvome v njeno uspešnost. Tako so zasedanja postala redkejša, vedno večkrat so namreč zaradi različnih vzrokov odpadla, s tem pa se je rušila njihova kontinuiteta.

V tem obdobju pa je prišla nepričakovana pobuda za ohranitev zasedanj terapevtske skupnosti, s strani gojencev. V okviru vzgojnih skupin, pa tudi na zasedanju TS so kritizirali neresen odnos strokovnih delavcev in tudi vodje TS do zasedanj, predvsem kar se je tikalo rednosti zasedanj, in zahtevali povsem nedvoumno, da se morajo zasedanja TS nadaljevati in da morajo biti redna.

Tako menimo, da so prav gojenci pokazali strokovnemu zboru, da je nova metoda dela vendarle učinkovita in da jo velja obdržati, na osnovi do takrat pridobljenih izkušenj pa seveda pri njenem izvajanju izvršiti določene popravke in dopolnila.

V. Druga faza delovanja terapevtske skupnosti v zavodu:

Predvsem smo se odločili za nekatere organizacijske spremembe v odnosu na strokovno osebje.

Udeležba na zasedanjih TS je postala za vse strokovne delavce obvezna s tem, da je sovpadala v njihov redni delovni čas, v njihovo delovno obvezo.

Tehničnih delavcev nismo obvezovali za udeležbo, pač pa smo jih vabili na zasedanja po potrebi.

Za gojence je ostala udeležba na zasedanjih TS še vedno neobvezna.

S strokovnim osebjem smo na študijskih sestankih ponovno predelali gradivo s seminarjev o permisivnosti, posebno poglavje o terapevtski skupnosti. Prišli smo do mnogih novih spoznanj, gradivo pa nam je bilo, zaradi izkušenj, ki smo si jih medtem pridobili pri praktičnem delu, mnogo bližje in razumljivejše.

Tudi stališča strokovnega osebja do terapevtske skupnosti so se spremenila. Spoznali smo, da ne gre samo za občasen eksperiment, za novost, ki jo pač uvajamo zaradi priporočil, ki smo jih dobili od zunaj, ampak za učinkovito metodo prevzgojnega dela, ki bi lahko bistveno spremenila celoten način in metode obravnavanja gojencev v našem zavodu in ki bi lahko učinkovito povezala in zaokrožala že vse obstoječe elemente novega, permisivnega načina dela pri prevzgoji gojencev v našem zavodu. Posebno pomembno se nam je zdelo to, da so to novo metodo gojenci tako presenetljivo hitro in lahko bi rekli zadovoljno, sprejeli.

Spoznali smo pomen čisto zunanjih faktorjev, ki vplivajo na pomen uspešnosti dela terapevtske skupnosti.

Sedli smo tesneje skupaj v ožji krog, skušali smo vplivati na strokovno osebje, da se ne bi v tem sedežnem redu izoliralo, izoblikovala pa se je že tudi ideja po posebnem, prav za terapevtsko skupnost oziroma za njena zasedanja prirejenem prostoru.

Zamenjali smo tudi vodjo zasedanj terapevtske skupnosti. To ni več ravnatelj, ampak psihologinja, ki je prav gotovo najmanj avtoritativno in direktno usmerjena strokovna delavka v strokovnem zboru in ki kot tako gojenci tudi doživljajo. Menimo, da je tudi po svoji strokovni usposobljenosti in svojem znanju predestinirana za to vlogo. Vendar pa poudarjam, da bi moral biti vodja zasedanj TS primeren za to vlogo, ne glede na strokovno usposobljenost, predvsem po svoji osebnostni naravnosti in po odnosih, ki vladajo med njim in gojenci. Vodja zasedanj je pri nas stalen, vendar pa ga v slučaju odsotnosti občasno brez posebnih težav ali posledic lahko zamenja drug član strokovnega zbora.

Strokovno osebje se je začelo pripravljati na zasedanja terapevtske skupnosti na študijskem sestanku, ki je bil istega dne.

Po študijskem sestanku so se zvrstili sestanki vzgojnih skupin, ki so tudi služili pripravam na zasedanje TS. Obravnavali smo pereče probleme zavodskega življenja in skušali ugotoviti teme, ki bi bile primerne in potrebne za obravnavo na TS. Pri tem smo se na sestankih strokovnih delavcev skrbno izogibali, da bi že pred zasedanjem TS, brez upoštevanja podatkov in argumentov, ki jih bodo na zasedanju iznesli gojenci, oblikovali kakršnakoli toga stališča in sklepe, s katerimi bi nato skušali ali hoteli prodreti na zasedanju TS. Kolikor namreč gojenci ugotovijo, da so zasedanja TS le dodatna oblika psevdodemokratskega vsiljevanja naprej pripravljenih stališč vodstva zavoda ali strokovnega zbora in da sami praktično nimajo nobene možnosti samostojnega odločanja ali vsaj so-vplivanja na oblikovanje odločitev, je to zanesljiv konec zasedanj TS.

Na zasedanjih TS se je pričelo tako v razpravo vključevati vedno več gojencev in strokovnih delavcev. Iznašali so teme in probleme, za katere jih je zadolžila vzgojna skupina ali strokovni zbor, sočasno pa so se usposabljali tudi za nastopanje pred širokim forumom TS in postali sposobni iznesti in uveljaviti tudi teme po lastni izbiri, presoji in potrebi. Naj omenim pri tem, da je za nastopanje na zasedanju TS potrebno pripravljati tako gojence kot tudi strokovne delavce, slednje morda celo skrbneje in previdneje, predvsem v pogledu načina nastopanja ter odnosa do gojencev in celotne TS.

Po zunanji obliki so postala zasedanja TS mnogo bolj sproščena in živahna.

Izginili so dialogi zaradi dobivanja informacij med ravnateljem in posameznimi gojenci. Zaživele so razprave med skupinami, tako vzgojnimi kot interesnimi, razprave med gojenci in strokovnimi delavci, pa tudi tehničnimi delavci. Povsem normalne so tudi razprave med skupinami strokovnih delavcev, ki se v posameznih vprašanjih vedno ne strinjajo. Možna je diskusija med mešano grupacijo gojencev in strokovnih delavcev proti podobni mešani skupini, proti mnenju ravnatelja ali strokovnega zbora. Vedeti moramo, da na zasedanju TS sodelujejo vsi povsem enakovredno in enakopravno s svojimi mnenji in stališči v razpravi, imajo torej vsi enak status in enake pravice

in dolžnosti.

Vodja zasedanja ni več v središču pozornosti, je samo usmerjevalec in usklajevalec dogajanj (moderator).

Stališča v zvezi z obravnavano problematiko oblikujemo neposredno na zasedanju TS in ne smejo biti vnaprej določena, kar velja prav tako tudi za vnaprej pripravljena stališča gojencev ali vzgojnih skupin.

Izbira tem je dokaj pestra in zajema pereča vprašanja zavodskega življenja (alkoholizem, narkomanija, odnos do dela in učenja, interesne aktivnosti, osebne probleme posameznikov širšega pomena ipd.).

Sodelovanje strokovnih delavcev še vedno ni doseglo ravni sodelovanja gojencev, saj so mnogo manj sproščeni, konformni in previdni, kar je v določeni meri razumljivo. Značilno je, da se strokovni delavci skoraj nikoli ne oglašajo na zasedanjih TS s temami, o katerih ne bi že prej razpravljali bodisi v strokovnem zboru, bodisi v določeni vzgojni skupini. Želijo si torej že prej zasigurati za svoje mnenje podporo dela udeležencev zasedanja TS, medtem ko so gojenci v tem oziru mnogo neposrednejši, bolj sproščeni in manj previdni.

V začetku je bila razprava površna in so se teme na zasedanjih TS hitro menjavale. Sčasoma pa so obravnave tem postale temeljitejše in bolj poglobljene, pogosto se raztegne razprava o posamezni temi na več zasedanj TS, ali pa se iste teme na zasedanjih pogosto ponovno načenjajo. Disciplina je znatno popustila, mnogo več je vpadanja v besedo drugim, nič več spoštljivo ne umolknejo, če se oglašati ravnatelj ali vzgojitelj.

Gojenci si mnogo več upajo, s tem pa tudi izražajo svoja resnična mnenja ali mnenja skupin gojencev.

Bistveno se je povečal vpliv kolektiva, celotnega zasedanja TS. Doživeli smo že mnogo primerov, da so posamezniki, ki v razpravi nikakor nismo mogli pristati na sprejemljiva mnenja in rešitve problemov, ki jih je zastopala večina, sicer postali agresivni in tudi

nesramni, vendar pa nikoli niso dopustili, da bi bila zaradi tega ogrožena seansa TS in so se v skrajnem primeru rajši umaknili.

Pri tem ne mislim samo na to, da bi se bali premoči ostalih, ampak na usmerjenost vseh, tudi dokaj negativnih gojencev, da so zasedanja TS za gojence koristna in da jih je potrebno ohraniti.

Uvedli smo tudi poglobljene analize strokovnega osebja po vsakem zasedanju TS. Zaradi teh analiz se sestanemo neposredno po končanem zasedanju.

Pri tem ugotovimo udeležbo strokovnega osebja in gojencev, napravimo pregled obravnavanih tem ter jih ocenimo.

Izrečemo tudi splošno oceno zasedanju TS glede na disciplino in dinamiko, ocenimo teme glede na njihovo informativno in terapevtsko vrednost ter zabeležimo frekvence sodelovanja gojencev po vzgojnih skupinah in strokovnih delavcev. Ti sestanki so časovno omejeni na pol ure, vodi pa jih vodja zasedanja TS, ki vodi in zbira tudi celotno dokumentacijo o zasedanjih TS.

O zasedanjih razpravljajo tudi na sestankih v vzgojnih skupinah, vendar je pomanjkljivost v tem, da se te razprave ne morejo vršiti neposredno po zasedanju TS. Zaradi specifičnih razmer in pogojev dela v našem zavodu, so zasedanja TS in analize poteka zasedanja TS strokovnih delavcev namreč zvečer. Tako analiziramo lahko potek TS z gojenci šele čez dva dni (petek - ponedeljek), kar je sicer pomanjkljivost, ki pa je zaradi organizacije dela v zavodu ne moremo odpraviti.

VII. Rezultati ankete o vlogi in pomenu terapevtske skupnosti v zavodu po manjih gojencev in strokovnega osebja:

Ko se je delovanje in obstoj terapevtske skupnosti v našem zavodu prevesilo že v drugo leto, smo želeli dobiti nekoliko stvarnejše podatke o tem, kaj menijo o njej gojenci in kaj strokovni delavci.

Sklenili smo, da bomo anketirali obojne o teh vprašanjih. Zavodska psihologinja je sestavila vprašalnik, ki se za strokovno osebje nekoliko razlikuje od vprašalnika za gojence in izvedla anketo.

Anketirali smo tudi vse strokovne delavce, ki jih je bilo tedaj v zavodu 13. Anketa je bila, kakor tudi pri gojencih, anonimna. Eden izmed strokovnih delavcev je vrnil anketni list neizpolnjen, tako da smo dejansko anketirali 12 strokovnih delavcev.

Pri gojencih je dala anketa naslednje rezultate:

1. vprašanje:
Ali se udeležuješ TS prostovoljno? 29 - da 4 - ne
2. vprašanje:
Ali si o življenju zavoda odkar obstaja TS bolj informiran? 22 - da 11 - ne
3. vprašanje:
Ali so obravnavane teme zanimive? 22 - da 11 - ne
4. vprašanje:
Ali se sklepi izvedejo? 25 - da 8 - ne
5. vprašanje:
Ali lahko poveš svoje mnenje? 30 - da 3 - ne
6. vprašanje:
Ali si se v začetku uvajanja TS pogosteje oglašal kakor zdaj? 7 - da 26 - ne
7. vprašanje:
Ali se je koristno pogovarjati na TS o problemih v zavodu 31 - da 2 - ne

Komentarji:

- skupaj uspešneje rešujemo probleme kot sami,

- problemi se rešujejo sproti,

- napake lahko popravimo, ker jih vsi poznajo in vsi lahko pomagajo,

- učimo se na napakah drugih,

- ker lahko ugotovimo odnose med vzgojitelji in gojenci,

- ni koristno, ker se vedno kregajo, govorijo posamezniki o problemih, ki se večine ne tičejo.

8. vprašanje:
Ali je disciplina zadovoljiva? 16 - da 17 - ne

Komentar:

- odvisno od vsebine TS

9. vprašanje:
Ali se osebje vključuje v razprave na TS? 30 - da 3 - ne

Komentar:

- (-) govoriijo samo na TS, kasneje o tem molčijo,
- dovoljujejo preveč brezveznih opazk.

10. vprašanje:

Ali ste za to, da TS še naprej dela? 30 - da 3 - ne

Komentarji za:

- razčistijo se problemi,
- TS daje možnost pogovora med vsemi,
- novinci hitreje spoznajo življenje v zavodu,
- iznašamo želje, rešujemo probleme,
- to je edina oblika sestajanja vseh gojencev, na katerem razpravljamo o življenju v zavodu in zunaj njega,
- sproti obravnavamo prestopke gojencev in jih pravilno usmerjamo,
- javno rešujemo skupne probleme,
- TS nudi možnost sproščanja napetosti,
- obravnavamo zanimive teme,
- vsak lahko pove svoje mnenje,
- vsi so o dogajanjih boljše obveščeni,
- lahko iznašaš tudi svoje probleme.

Komentarji proti:

- gojencev obravnavane teme ne zanimajo,
- TS služi samo za izživiljanje posameznikov,
- to je nepotrebno zapravljanje časa.

Rezultati ankete med strokovnim osebjem pa so naslednji:

1. vprašanje:

Ali se je koristno pogovarjati o problemih v zavodu na TS? 12 - da

Komentarji:

- zakaj je koristno?
- obojestranska informiranost,
- gojenci se navadijo nastopati pred širšim forumom,
- gojenci se naučijo prevzemati odgovornost za reševanje problemov.

Zakaj se nekateri gojenci na TS ne oglašajo?

- se bojijo sogojencev,
- niso navajeni govoriti pred množico,
- bojijo se reakcije na svojo razpravo,
- se težko izražajo,
- niso dovolj informirani o problematiki,
- so sami zaradi tem prizadeti,
- so nezainteresirani.

Kako pritegniti gojence, ki se ne oglašajo:

- pogovoriti se na skupinskih sestankih,
- stalne abstinence naj obravnava strokovni team, kajti to so najbolj problematični gojenci,
- poglobljeno seznanjanje gojencev z vlogo in namenom TS,
- gojenci se morajo obvezno vključevati v razpravo,
- v skupini določiti gojence, ki bodo iznesli temo ali problem, ki ga skupina ne more rešiti.

2.

vprašanje:

Ali so gojenci na TS dovolj disciplinirani? 5 - da 7 - ne

Predlogi za izboljšanje:

- dobre priprave v skupini,
- določiti iznašalca teme,
- naučiti gojence govoriti po vrsti,
- osveščati gojence z opozorili in prekinitvami,
- strokovni delavci naj ne ustvarjajo posebnih diskusijskih podskupin.

3. vprašanje:

Ali se strokovni delavci dovolj vključujejo v razpravo na TS? 5 - da 7 - ne

Zakaj se ne vključujejo:

- niso zainteresirani, ker so o problemih in temah že prej razpravljali v ožjem krogu,
- menijo, da problemov ne kaže iznašati in reševati na TS,
- so osebno prizadeti in se umaknejo.

4. vprašanje:

Ali je potrebno kaznovati gojence, ki se na TS neprimerno vedejo? 2 - da 10 - ne

Argumenti za "da":

- kaznovati tiste, ki delajo to namerno in večkrat

Argumenti za "ne":

- če je sproščanje neprimerno, je dovolj opozorilo in pogovor,
- do neprimerne vedenja so prišli zaradi stopnjevane notranje napetosti. Kaznovali bi torej simptom motenosti, ne pa fantovega zavestnega vedenja,
- kazen bi povečala nesproščenost gojencev,
- zelo motečega gojenca je dovolj odstraniti s TS.

5. vprašanje: Ali so strokovni delavci dovolj kritični do lastnih napak?

5 - da

7 - ne

6. vprašanje: Ali je uvedba TS povzročila kakšne spremembe v vzgojnih skupinah?

12 - da

Kakšne so te spremembe:

- boljša obveščenaost,
- hitrejša reševanje problemov,
- identifikacija stališč,
- gojenci bolj budno spremljajo dogajanja v skupini,
- rešujejo se problemi, ki bi sicer šli mimo nas,
- sklepi TS obvezujejo skupine k določenim aktivnostim in jih pri tem usmerjajo,
- po TS so gojenci bolj sproščeni ali bolj frustrirani, odvisno od obravnavane problematike,
- delo v skupinah je lažje,
- lahko primerjamo stanje v skupinah in uspešnost dela,
- lahko uskladimo stališča,
- odkrivamo skrite probleme.

7. vprašanje:

Ali so analize po TS dovolj efektne?

12 - da

Predlogi za izboljšave:

- dosledno uveljavljati zaključke TS,
- pri obravnavah TS izključiti pri strokovnih delavcih emocionalne faktorje,
- po potrebi naj se posamezni problemi obravnavajo še širše na pedagoških in študijskih sestankih.

8. vprašanje:
Prednosti in slabosti TS?

Prednosti:

- boljša informiranost gojencev in vzgojiteljev,
- objektivnejši pregled problematike,
- objektivnejše ocenjevanje in ugotavljanje pravilnosti lastnih postopkov,
- večja demokratičnost, upoštevanje mnenj posameznikov,
- sproščanje konfliktov ter iznašanje dilem in problemov,
- možnost pohval,
- lažje delo v vzgojnih skupinah, ker dobimo na TS potrditev pravilnosti svojih postopkov,
- spoznavanje skritih problemov,
- možnost za sproščanje gojencev in vzgojiteljev,
- spoznavanje osebnostne naravnosti strokovnih delavcev,
- možnost pozitivnega vplivanja na gojence,
- organizacija skupinskih akcij in analiza rezultatov,
- primerjanje dela in uspešnosti med skupinami in gojenci,
- poenotenje stališč,
- spoznavanje stališč vzgojnega osebja.

Slabosti:

- prevelik pritisk TS na gojence, ki ne spoštujejo zavodskih norm,
- osebna prizadetost gojencev in članov strokovnega osebja zaradi nizke frustracijske tolerance in s tem povezana pasivizacija,
- neprimerne metode za prikrivanje dejanskega stanja (laž, potuha, zamolčanje).

9. vprašanje:

Ali naj TS ostane ali ne?

12 - da

VII. Vloga terapevtske skupnosti pri vzgojnem delu v zavodu

Rezultati izvedene ankete, ki se potrjujejo tudi pri praktičnem delu, že sami po sebi dajejo odgovor na zastavljeno vprašanje.

TS je dejansko izredno primerna in efektivna metoda za uvajanje novih izhodišč pri delu z našo populacijo.

Pri tem naj poudarimo, da je primerno teoretično obdelana in osvetljena ter verificirana tudi v naši domači, zavodski praksi.

Daje nam možnost za objektivno ocenjevanje stanja strokovnega dela v zavodu in je lahko izhodišče za kvalitetno spremembo obstoječega načina dela ter za uvajanje novih, ustrežnejših metod.

Branko Martinovič

MILJEJSKA (SOCIALNA) TERAPIJA V INSTITUCIJI

Miljejsko terapijo lahko definiramo kot katerikoli proces, s katerim želimo pomagati posamezniku ali skupini posameznikov, da dosežejo zaželeno spremembo doživljanja in vedenja s tem, da izvedemo spremembe v socialnem in fizičnem okolju teh oseb.

Spekter teh sprememb sega od začasnega preoblikovanja enega ali več dejavnikov v vsakdanjem okolju do začasne ali trajne spremembe socialnega in fizičnega okolja. Pri tem pa moramo upoštevati, da tudi slednja najbolj drastična oblika miljejske terapije (to je sprememba okolja), ne predstavlja popolne spremembe niti fizičnega okolja in še manj socialnega okolja osebe, kajti človek je del svojega okolja in ne more biti nikoli hkrati objekt popolne miljejske spremembe.

Miljejska terapija obsega različne postopke kot na primer usmerjanje posameznika v določene aktivnosti, svetovanje staršem in učiteljem otrok, spremembe v fizičnem okolju, vse do odstranitve osebe iz okolja, ki to osebo ogroža.

Pri tem pravzaprav niti ni ostre meje med miljejsko terapijo in drugimi terapevtskimi postopki vključno s psihoterapijo.

Dosledno po definiciji lahko namreč tudi situacija razgovora ali grupnega razgovora vključuje elemente miljejske terapije, kajti intervju in / ali grupna diskusija ustvarja novo oziroma spreminja dano socialno situacijo.

Nekateri avtorji (Robert Watson) v okviru miljejske terapije ločijo med modifikacijo okolja in manipulacijo okolja. Modifikacija okolja je manj ekstremna in predstavlja spremembe samo določenih (socialnih) dejavnikov v človekovem okolju, dočim je manipulacija odstranitev oziroma sprememba okolja.

Bistvo vzgojne pomoči motenemu otroku je po mnenju nekaterih avtorjev (G. Hamilton) v vsakokratni kombinaciji psihoterapevtskih in socialno terapevtskih (to je miljejskih) posegov, v različnih proporcijah.

Že prej smo ugotovili, da je teoretično težko razmejiti med obojimi tehnikami, zlasti v primerih modifikacije otrokovega okolja. Tako torej gre le za različni poudarek in obseg psihoterapevtskega in socialno terapevtskega dela s posameznim otrokom.

Ne moremo namreč pričakovati, da se bo otrok s psihoterapevtovo pomočjo popolnoma prilagodil na neugodno okolje; vedno so potrebne tudi spremembe v danem otrokovem okolju in obratno. To velja zlasti v primerih, ko je zaradi dolgotrajnega ali intenzivnega neustreznega vpliva dejavnikov iz okolja prišlo do internalizacije problematike (pri nevrotičnih in disocialnih otrocih).

Institucionalni tretman je tista ekstremna oblika miljejske terapije, ki smo jo poimenovali kot manipulacijo z okoljem. R. Watson navaja sledeče kriterije, ki naj bi bili odločilni za uporabo te oblike miljejske terapije:

- (a) kadar starši odklanjajo otroka na način, ki kaže, da niso pripravljeni spremeniti svojega stališča;
- (b) kadar so starši osebno toliko vpleteni v otrokovo problematiko, da to zavira napredek terapije;
- (c) kadar je otrok vedenjsko moten in družina neposredno prispeva

k tej motenosti;

- (d) kadar je odsotna mati in zanjo ni ustreznega nadomestila v okolju;
- (e) kadar skrb za otroka prekomerno obremenjuje zmožnosti staršev;
- (f) kadar diagnostično spremljanje pokaže, da bo sprememba okolja uspešnejša od drugih metod;

in lahko bi dodali še:

- (g) kadar odpovedo oblike ambulatne terapije iz razlogov terapije in razlogov klienta, kar je pri nas verjetno najpogostejši kriterij za tako odločitev.

Cilj institucionalnega (zavodskega) tretmana je po mnenju mnogih avtorjev: ustvarjanje skupnosti, katere naloga je pomagati otroku, da se prilagodi ali ponovno prilagodi zahtevam življenja v družbi. Pri doseganju tega cilja so najpomembnejša stališča personala do otroka. Sprejemanje otroka s toplino, brez sentimentalnosti, doslednost in pravičnost, spoštovanje otrokovih pravic itd. ustvarja most med svetom (vedenjsko motenega otroka) in svetom odraslih. Pri tem naj bi terapevtski milje olajševal razvoj otrokovega občutja varnosti in sprejetosti.

Bettelheim pravi, da naj bi otroku terapevtsko okolje omogočilo, da se doživlja kot del jasno definirane hierarhije pomembnih medosebnih odnosov. V tem okviru naj bi se otrok naučil spontanosti in fleksibilnosti v odnosih z ljudmi in končno dosegel internalizacijo kontrolnih mehanizmov in integracijo vedenja.

Pota za ustvarjanje terapevtskega okolja v vzgojnih institucijah so privedla tudi do uvajanja terapevtske skupnosti kot metode miljejske terapije.

Skupna pomanjkljivost različnih vzgojnih sistemov, ki temeljijo na različnih teoretičnih izhodiščih je ta, da premalo celostno pripravljajo varovance za prevzemanje njihovih bodočih vlog v družbenem življenju. Življenje otroka v vzgojnem zavodu naravnost

varuje pred generalizacijo določenih osebnih izkušenj in pred celim sistemom socialnih izkušenj. Zato ni slučajno, da tak zavod tudi v najboljšem primeru predstavlja "socialni uterus" če že ne socialno okolje z izrazitimi tendencami k malformaciji otrokovih socialnih izkušenj.

Uvajanje miljejske terapije v okviru institucionalnega tretmana predstavlja torej uvajanje specifične oblike miljejske terapije znotraj določene vrste miljejske terapije, kar je pravzaprav paradoksalna ugotovitev, vsaj za področje dela tistih vzgojnih zavodov, ki si kot cilj tretmana postavljajo resocializacijo, re-educacijo, reintegracijo itd. Upravičeno bi namreč lahko pričakovali, da manipulacija z okoljem avtomatično vključuje tako spremembo okolja, ki smiselno spremeni in dopolnjuje sistem socialnih izkušenj osebe, za katero smo se odločili uporabiti tako ekstremen poseg.

Morda zato, ker zaprtost institucij ograjuje tudi osebje od širšega pogleda na problematiko zavodskega tretmana ali zaradi drugih vzrokov je bilo potrebno počakati nekaj desetletij na prodor ideje globalnega pristopa pri prevzgoji v okviru zavodske vzgoje.

Miljejsko terapijo so zlasti pod vplivom psihoanalize začeli uvajati v duševne bolnišnice psihiatri v tem stoletju, čeprav je sama ideja stara že tristo let. Že v sedemnajstem stoletju so namreč v kairskem azilu nastopali orientalski pripovedovalci pravljic, plesalci in gledališče senc.

Razvoj psihodinamičnega pogleda na duševne motnje je v prvih desetih letih tega stoletja privedel do vrste poskusov vključevanja dejavnikov okolja v rehabilitacijo duševno bolnih oseb.

Abraham Mayerson je v ZDA 1939 izdelal pristop, ki naj bi aktiviral duševne bolnike, ki po njegovem mnenju živijo v "motivacijskem vakuumu" za zidovi bolnišnic. Mayersonov in drugi programi aktivacije pa so še vedno vezani na relativno izoliran aspekt aktivnosti, ki naj prepreči ali zavre dokončen osebostni propad duševnega bolnika.

Poudarek na aktivnosti se je v psihiatričnem konceptu miljejske terapije zadržal še do danes. Šele v zadnjih dvajsetih letih pa je tudi na to področje prodrla zahteva, da naj miljejski tretman zagotovi tudi takšno emocionalno atmosfero, ki zadovoljuje potrebe pacientov.

To je izhodišče, ki ga je prvi v celoti skušal v svoj pristop vključiti Maxwell Jones s svojo idejo "terapevtske skupnosti". Terapevtska skupnost po zamisli M. Jonesa pa je bila visoko strukturirana situacija, v kateri so bile načrtovane vse aktivnosti njegovih pacientov.

Če torej danes prenašamo nekatere oblike dela s področja psihiatrične socialne terapije na zavodsko vzgojo vedenjsko motenih otrok, je treba najprej ugotoviti, da razvoj ideje globalnega pristopa k resocializaciji že zaradi same narave problema in vzgojnih ciljev prehitava psihiatrijo. Morda zaradi toliko cenjene skromnosti in zlasti zato, ker se v pedagogiki niso uveljavljale šole in doktrine, ki bi celostno zajele rehabilitacijo tiste skupine otrok, ki s svojim vedenjem prestopajo okvire normalnega, ostajajo pomembni pedagoški eksperimenti nepovezani in se njihov idejni tok združuje šele v petdesetih letih tega stoletja.

Aichhornov eksperiment iz leta 1912 in zlasti Slaysonovo delo v letih 1935 do 1939 so za razvoj ideje globalnega pristopa k prevzgoji v vzgojnih zavodih pomembnejši od Jonesove terapevtske skupnosti. S. R. Slayson v svoji knjigi iz leta 1954 poroča o tem, kako ortopedagoška (ali terapevtska) skupnost lahko sama po sebi preorientira tako imenovanega delikventnega mladostnika k bolj konstruktivnemu vedenju in socialni adaptaciji, pri čemer se naslanja na izkušnje izvirajoče iz eksperimenta, ki ga je končal dve leti pred Maxwellom Jonesom.

Literatura:

- HADLEY, J.M.: Clinical and Counselling Psychology
SLAYSON, S.R.: Reeducating Delinquents
WATSON, R.: Handbook of Clinical Psychology

Frančiška Dovečar, Živorad Makragić in Jožica Tolar

POJAVI NARKOMANIJE V VZGOJNEM ZAVODU V SLIVNICI

NARKOMANIJA

Narkomanija prinaša s seboj vrsto specifičnosti:

poseben način in stil življenja, osebne norme in stališča o družbi, način vedenja, oblačenja, vključevanja v delo, seksualnega življenja; pa tudi koncept organizacije družbe.

Narkoman je popolnoma telesno in duševno odvisen od te uničujoče snovi, droge. Brez nje ne more delati, živeti, zapušča šolo, delovno mesto. Droga napravi iz njega invalida in socialno družbeni problem.

V šolskem letu 1972/73 smo v našem zavodu zasledili formiranje skupine gojencev, ki se je po svojem vedenju začela močno razlikovati od ostalih gojencev. Čudásko so se vedli, v nočnih urah so se ob razsvetljavi sveč sestajali v kleti in drugih odročnih prostorih v zavodu, kjer so izražali svoje, za nas do tedaj nenavadne misli in poglede na življenje. Domnevali smo, da so ob tekšnih prilikah uživali tudi mamila, vendar pa tega nismo mogli preveriti. Vse pogosteje so neopravičeno zapuščali zavod in se vračali v posebnem razpoloženju. Odklanjali so razgovore z zavodskim osebjem. Zavračali so nas, da ni potrebno za njih posebej skrbeti, ker bodo redno opravljali svoje dolžnosti v vzgojni skupini in v zavodu, hodili na delo ali v šolo in nam ne bodo povzročali nobenih nevšečnosti. Od drugih gojencev smo izvedeli, da se zbirajo v mariborskem parku in družijo s fanti, ki so nenavadno oblečeni, z njimi posedajo na travi, igrajo na piščali ter druge improvizirane instrumente in verjetno tudi uživajo mamila.

Vse pogosteje so nastajali problemi s temi gojenci v vzgojnih skupinah, ker so odklanjali sodelovanje pri učnih urah ali interesnih dejavnostih, na pohvale in kazni pa niso več reagirali.

Pojavili so se problemi tudi na delovnih mestih.

Na obhodih smo ugotavljali, da zamujajo na delo, da so pri delu zaspani in nezainteresirani, da predčasno zapuščajo delovno mesto, da so vedno bolj telesno zanemarjeni in na zunanaj neurejeni, kmalu pa so sledili tudi prvi odpusti.

Vsa prizadevanja strokovnega osebja niso pripomogla k reševanju teh problemov. Niti individualno, niti grupno delo z razpoložljivimi psihopedagoškimi metodami ni prineslo zaželenih rezultatov. Vse bolj so se počutili razorožene in nemočne.

Za gojenca, ki je sam povedal, da uživa mamila, smo poiskali pomoč v ambulanti psihiatričnega oddelka bolnišnice. Fant je sicer bil na ambulatnem pregledu, vendar pa so nam takoj povedali, da zaenkrat nimajo niti prostora, niti ljudi, ki bi se ukvarjali z zdravljenjem narkomanov. Še bolj smo začeli segati po literaturi, iz katere bi lahko izvedeli čim več o etiologiji, poteku bolezni in traitemanu narkomanov. Želeli smo tudi izvedeti kaj pomenijo izrazi kot so: furati, ful, šus, fleš, djanki, trip, frik in podobni, ki so jih naši gojenci - uživalci mamil, vse pogosteje uporabljali.

Vendar pa moramo odkrito priznati, da je bila za nas prava razbremenitev, ko nam je uprava javne varnosti sporočila, da sta dva naša gojenca spoznana kot uživalca in prekupčevalca mamil in da je sodišče za njiju odredilo pripor. Po tem posegu UJV in sodišča je bil prekinjen dotok mamil v zavod.

Eden izmed navedenih gojencev je bil v priporu mesec in pol.

V tem času smo ga redno obiskovali. V začetku je bil zelo zadržan in je odklonil vsak razgovor o svojih občutkih. Vzrok je bil verjetno v tem, ker je bil v zaporu v skupni sobi z drugim našim gojencem, narkomanom. Zaradi nediscipliniranosti in nastopaškega vedenja so ju kmalu ločili, pri nadaljnjih obiskih pa je postajal vse bolj odkrit in se je posvetoval z osebjem zavoda predvsem o tem, ali naj se odloči za zdravljenje ali ne.

Ko pa ga je sodišče postavilo pred alternativo, da se naj odloči za zdravljenje ali za zaporno kazen, se je odločil za prvo, čeprav je zdravljenje prvotno odklonil. Ob vsem tem pa se nam postavlja vprašanje, če je takšen način odločanja, ko ima narkoman možnost izbire med zaporom in zdravljenjem, resnično prostovoljna odločitev za zdravljenje, torej odločitev na osnovi uvida in kritičnosti do lastne problematike ter potrebe po pomoči.

Navajamo primer našega gojenca Č.V., rojenega 18/7-1956.

Fant izhaja iz popolne družine, kjer pa vzgoja ni bila enotna. Mati je bila do sina preveč popustljiva, oče pa prestrog, kar je mladoletnik spretno izkoriščal. Zaradi manjših tatvin, potepanja in zapuščanja delovnih mest, ga je občinski skrbstveni organ poslal v naš zavod. Zaradi kaznivih dejanj, ki jih je zagrešil ga je obravnavalo tudi sodišče in mu izreklo zavodski vzgojni ukrep.

Gojenec je pričel uživati mamila že v starosti 14 in pol let. Še v osnovni šoli je kadil hašiš, kmalu po prihodu v naš zavod pa je v Mariboru užival tudi LSD.

V zavodu se je kmalu povezal s skupino sogojencev, za katere smo domnevali, da uživajo mamila. Vendar smo kljub rednemu spremljanju, razgovorih in poizvedovanjih ostali nemočni, ker so veliko izostajali iz zavoda, ob povratku pa so bili v stanju za katero smo vedeli, da ni normalno.

Mladoletnik je izjavljal, da je obilico problemov, ki so ga obremenjevali, kompenziral z uživanjem drog. Takrat je kadil le hašiš, ko pa je prešel na uživanje LSD, je v družbi narkomanov dosegel višji status. Hotel je vse pozabiti in "izginiti".

Bilo mu je prelepo, da bi lahko bil kritičen do svojega stanja. Razen kajenja in jemanja LSD se je večkrat zatekel k jemanju različnih tablet, k pitju alkohola in je celo sam predeloval in pripravljaval različne "cocktaile" iz rastlin (listi in plod beladone, bršljan, muškataj oreh, volčja češnja in drugo).

Sam je opisal način, kako je pripravljaj takšen napitek. V pol litra mlačne vode je naribal muškatne oreščke, dodal šest kapljic salicilnega alkohola in eno kapljico lisergične kisline. Gosta zmes ostane na dnu posode, finejša pa se razporedi po tekočini. Tekočino je nato izpil na dušek. Ker po treh urah ni bilo nobene reakcije je odšel spat. Nato pa je nastopilo stanje, ki je bilo podobno po kajenju hašiša, višek pa je doseglo sedem do osem ur po zaužitju.

Na trde droge je prišel slučajno, ko si je prvič vbrizgal opij v družbi narkomanov na pop festivalu v Ljubljani. Od takrat je pričel droge tudi preprodajati. Drogo je kupoval in preprodajal v Ljubljani, Kopru, Kranju, Novi Gorici, Celju in Mariboru. Nato je odšel v pripor, kasneje pa na zdravljenje.

V začetku zdravljenja v psihiatrični bolnici je tudi užival mamil. Dobival jih je na ta način, da je predeloval plodove ukrasnega maka, ki je rastel v velikih količinah na bolniškem vrtu. Zaradi tega se mu je močno poslabšalo zdravstveno stanje in so ga premestili za nekaj časa zaradi okvare jeter in zlatenice iz psihiatrične bolnice v redno bolnico na zdravljenje.

V prvem obdobju zdravljenja v psihiatrični bolnišnici je napisal svojemu skupinskemu vzgojitelju naslednje pismo:

"Zdravo tovariš, malo kasno se oglašam, pa nič zato, saj se mi sploh ne ljubi pisati, sem len, dvanajstega tega meseca bom en mesec tu na zdravljenju. Sedaj se že kar dobro počutim in nimam več preglavic in kakšne krize. Mi smo prva skupina narkomanov na zdravljenju. Smo štirje in imamo svojo sobo. Vsak torek in sredo imamo mi štirje sestanek na katerem obravnavamo težko temo. V ponedeljkih in četrčkih pa imamo terapevtsko skupnost, kjer obravnavamo in rešujemo probleme. Ob drugih dneh imamo čitalni krožek, dramski, šahovski, tudi učne ure in izpite. Dvakrat na teden je dopoldan in popoldan obvezni šport. Igramo odbojko. Zelo rad jo igram, ker ni grob šport in fino se razvedrim.

Igramo tudi badmington, namizni tenis in tudi kegljamo.

Moram poudariti, da sem bil zelo lepo sprejet, kar presenečen sem

bil. V začetku sem ga malo polomil z nekim pismom, od takrat mi ne zaupajo. No mislim, da bom zaupanje pridobil saj se sam zavedam da nisem prav storil. Sicer drugim narkomanom tudi ne zaupajo preveč."

Po povratku iz redne bolnišnice, kjer se je zdravil zaradi okvare jeter, je ostal v psihiatrični bolnišnici sam, ker so ostali narkomani pobegnili. Začel se je resno zdraviti.

Nadalje navajamo opis gojenčevih občutkov pri jemanju mamil, kakor ga je on sam pisмено posređoval skupinskemu vzgojitelju:

a) Občutek pred prvim doziranjem LSD

Nepopisno vznemirjenje pred neznanim. Ni bilo pomišljanja v kaj zapadam.

Občutek ko sem bil prvič drogiran: občutek negotovosti, nesigurnosti, občutek nepopisne moči in straha pred "paranojo", ki sem jo premostil s pomočjo starejših frikov (naziv za uživalce LSD, cannabis produktov). Halucinacije ob glasbi, prisluhi in prividi, zvočne vibracije in občutek lebdenja. Nanašala se je največ na glasbo. Videl sem samega sebe na koncertnem odru za bobni. Večkrat se je zgodilo, da sem normalnega človeka s pogledom popolnoma vrgel iz ravnotežja tako da ni vedel sploh kaj dela. Enkrat se mi je zgodilo, da sem v operi dobil na oči trobentača, na kar ni mogel več igrati trobente zaradi vibracij. To se je dogajalo tudi pozneje. Enkrat sem fural (voziti samega sebe) tudi "paranojo" zaradi prevelike doze (300 mikro gramov) ter zmanjšanja kontrole nad samim seboj, tako da so se stvari odvijale kar same od sebe!

Občutek padanja zviška prvega tripa (izlet, vožnja): občutek radosti in poguma nad uspešno prefuranim tripom.

Občutek po prvem doziranju:

Občutek osamljenosti, sivine, vse se mi je zdelo črno, ne vem kaj mi je manjkalo, najraje bi se ubil, šele takrat sem pomislil - prvič in kasneje nikoli več - bedak v kaj sem se spustil, kaj sem naredil.

b) Občutek pri kajenju hašiša in trave

Nikoli obžalovanja, vedno dobro počutje in stalna nenasitnost doziranja. Vedno smeh in dobro razpoloženje ob glasbi. Po večjih dozah halucinacije podobne kot na tripu, samo ni bilo pravega fula (učinka).

c) Občutki pri jemanju opiatov

Na začetku slabo počutje, bruhanje, butanje vročine v glavo in po celem telesu mravljinca. Pri doziranju flash - kot na primer da mi lasje stojijo po koncu in mravljinca po vratu. Po večkratnih doziranjih ni bilo slabosti, ampak prijetni občutki kot npr. srbenje po vsem telesu. Večkrat sem imel zoprni občutek, da mi spodnja ustnica visi spuščena do trebušne prepone. Po večmesečnem jemanju opiatov sem postal zakrknjen in zahrbtn. Skratka, postal pravo nasprotje frikizma. Sposoben sem bil vlamljati in celo prodati vse kar sem imel za šus (fiks). Postal sem Djanki (naziv za narkomane, ki jemljejo opiate, na splošno fikser)), kar me je iz dneva v dan bolj pekilo, vendar se temu nisem mogel upirati vse do zdravljenja, ki sem ga šele po štirih mesecih sprejel in ostal do kraja v psihiatriji. Po odpustu negotovost pred zunanjim vplivom, nakar sem se kasneje dobro ujel v okolje, pomagal prijateljem na zdravljenju in začel redno delati. Svoj prosti čas izkoristim s čitanjem študijskih knjig, igranjem in poslušanjem klasične, souel glasbe in glasbe z elektroniko.

Po končanem zdravljenju v psihiatrični bolnišnici se je fant vrnil k nam v zavod. Med zdravljenjem se je spoznal z dekletom, ki stane v bližini zavoda. Z njo vzdržuje stalne stike, oziroma jih je vzdrževal nekaj časa, ker ji je skušal še naprej pomagati in jo navezati nase. Pri tem je sodeloval tudi z dekletovimi starši. Ker pri svojih prizadevanjih ni uspel je odnose z dekletom prekinil, vendar ga je to dogajanje močno zaposlovalo in čustveno obremenjevalo.

V zavodsko okolje se je ponovno vključil brez večjih težav, vendar pa je dokaj samovoljen, ne upošteva zavodskega reda in ga krši predvsem s pogostim neopravičenim izostajanjem. Nad njim nimamo dovolj močne kontrole in jasnega pregleda s kom se druží in s čim se ukvarja ob teh izostankih.

V samem zavodu se združuje izključno z gojenci, ki so dokaj problematični in za katere sumimo, da uživajo droge ali da nagibajo k temu. Ta skupina gojencev se spet nenavadno vede, je nezainteresirana za delo in interesne aktivnosti in se tako bojimo, da v zavodu nastaja nova skupina narkomanov. Vendar pa ne moremo z gotovostjo trditi, da bi to bila posledica negativnega vplivanja tega gojenca. Tudi tudi gojenec sam se nenavadno oblači in vede, v prostem času pa najrajši bobna in posluša glasbo. Zelo težko smo ga zaposlili, saj smo najprej morali sanirati do konca njegovo zdravstveno stanje (obolenje jeter), imel pa je tudi povsem ne-realne želje v pogledu poklicnega usposabljanja. Želel se je namreč vključiti kot redni slušatelj v srednjo glasbeno šolo in se specializirati za bobne. Zaradi njegove pomanjkljive predizobrazbe, pa tudi zaradi starosti in materialnih pogojev, ni bilo mogoče realizirati njegove želje. Končno se je spoprijaznil z zaposlitvijo kot nekvalificiran delavec in sedaj dela mesec dni v pralnici avtomobilov.

Iz vsega povedanega sledi, da je samo zdravljenje v psihiatrični bolnišnici le ena od etap pri zdravljenju narkomana, posebno pomembno pa je vodenje in usmerjanje po vrnitvi v staro okolje in vključevanje v delo ter usposabljanje za samostojno življenje. Ob primeru tega gojenca lahko ugotovimo, da so prav ti zadnji pogoji dejansko obstojali v precejšnji meri v okviru zavodskega traktamenta. Na drugi strani pa so obstojale seveda še različne konfliktne situacije v zvezi z zavajanjem v starem poznanem okolju v zavodu in v Mariboru ter z možnostmi vzpostavljanja starih stikov z znanimi prekupčevalci z drogami in zapadanjem v recidiv. Kakor kažejo vsi navedeni podatki nagibamo k mnenju, ki pa še ni dokazano, da zdravljenje ni bilo uspešno, niti v stacionarni obliki, niti po vrnitvi v naš zavod.

Martin Vljčnik

NEKATERE METODE PRI POSTOPKU OBRAVNAVANJA BEGAVCA - VPD Radeče

Prišujoči referat je bil napisan za konferenco strokovnih delavcev, ki se je vršila meseca aprila 1975 v VPD Radečah.

Beg kot oblika disocialnega vedenja je v VPD Radeče zelo pereč problem. Ob upoštevanju faktorja populacije, prostorske nastanitve in kadrovskih pogojev, lahko trdimo, da smo ta problem, reševali dokaj neuspešno. Na tem mestu ne bi govoril o populaciji, pri kateri spričo razvojnih pogojev v zgodnjem in kasnejšem otroštvu prav gotovo lahko pričakujemo določen način vedenja.

Izhajajoč iz populacije bo treba zagotoviti nastanitvene in kadrovske pogoje. Moja naloga je izdelati metodološki postopek, pri čemer pa se moramo zavedati, da pri obravnavi begavca omenjenih pogojev ne moremo obravnavati ločeno, ker so medsebojno tesno povezani.

Vsebina našega dela pa ni odvisna samo od zgoraj omenjenih pogojev, ampak tudi od pozitivnih predpisov, ki obravnavajo način življenja gojenca v zavodu. Poleg faktorja nastanitve je togost hišnega reda in naših dogovorov pomemben moment, ki zavira razvoj terapevtske obravnave problematike. Glede na motenost posameznika bi bilo treba diferencirati obravnavo, posledice in odločitve, odgovornost pa hitreje prenašati na horizontalno osnovo. Vsa naša prizadevanja morajo biti usmerjena v oblikovanje skupin, pospeševanje njenih pravih in odgovornosti, kajti skupina je tista osnovna celica, v kateri posamezniki zadovoljujejo svoje osnovne potrebe.

Dosedanji način obravnave bega na vertikalno disciplinarni osnovi ima mnogo pomanjkljivosti. S sankcioniranjem in izločanjem gojenca iz skupine smo dosegli nekatere nasprotno učinke. Gojenca smo morda začasno obdržali v zavodu, nismo pa dopustili razvoja situacije v skupini, vsaj v taki meri ne, kot bi bilo potrebno.

Terapevtska obravnava bega v skupini namreč omogoča globlji poseg v vzroke, dobro osvešča posameznika, prihaja do medsebojne konfrontacije stališč, skupina prenaša odgovornost na posameznika in jo sprejema tudi sama, z vračanjem gojenca v skupino pa so ustvarjeni pogoji za ohranitev kontakta med begavcem in ostalimi gojenci, kakor tudi med vzgojiteljem in begavcem. Gojenec bo dobil občutek, da n želimo pomagati, da obsojamo določeno dejanje, ne pa tudi njega. S pomočjo skupine in z našo pomočjo bo lažje prevzel posledice svojega ravnanja. S tem, ko bo vključen v redni vzgojni proces, odpadejo razlogi za ustvarjanje dodatnega sovražnega odnosa do nas in zavoda, prihranimo mu razočaranje in obup, v zamenjavo pa smo mu vzbudili občutek razumevanja in sprejetosti.

Ponovno poudarjam, da je za ta način dela potrebno glede na diferenciranost populacije predhodno ustrezno rešiti problem nastanitve, kadrovske zasedbe in enotnega tretmana. Pri nalaganju bremen skupini pa bomo morali upoštevati trenutno stopnjo njene zrelosti in ji brez bojazni nalagati toliko obveznosti, kolikor jih je po njenem mnenju tudi sposobna izvajati.

V samo obravnavo po storjenem begu je treba vključiti čim širši krog ljudi, ki so se z gojencem že ukvarjali pred begom ali pa se bodo še po njem. Glede na stopnjo razvoja in nivo strokovnega pristopa, kakor tudi dosedanje prakso, bi bilo v doglednem času možno pri nas vključiti v obravnavo gojenca po begu naslednje dejavnike:

1. skupina
2. vzgojitelj
3. mojster
4. paznik
5. socialni delavec
6. pedagoški vođja
7. starši
8. razni strokovnjaki
9. strokovni team
10. druge osebe

1. SKUPINA : Če si postavimo za cilj spremembo gojenčeve osebnosti, potem lahko to dosežemo le z vplivanjem na njegovo doživljanje, kajti beg je samo pojavni znak gojenčevega notranjega doživljanja. Upoštevajoč skupinsko dinamiko in njene procese bomo ob pravilnem vodenju skupine lahko z njeno pomočjo in preko nje najmočnejše vplivali na posameznike.

Gojenec kot član neke skupine v okviru nje zadovoljuje svoje eksistenčne potrebe in jih omogoča zadovoljevati drugim, v okviru grupe socialno in osebno zori. Grupa svojega člana omejuje, ga osvešča, uči, mu nudi socialno pomoč, posameznik se z njo identificira, kar vpliva na njeno povezanost in homogenost. Pojavlja se odgovornost do skupine, ki ima vsebinsko povsem drugačno vrednost kot strah pred kaznijo. Grupni procesi oziroma obravnava ima pred individualno prednost, saj mnogo hitreje vpliva na oblikovanje posameznika in mu dopušča, da se razvija na osnovi lastnih spoznanj. Posameznik potrebuje skupino takrat, ko je v stiski, skupina kot celota pa se ob reševanju svojih problemov osvešča, oblikuje in homogenizira.

2. VZGOJITELJ : Skupinsko in individualno delo sta pri obravnavi posameznika neločljivo povezana. Vzgojitelj mora biti sposoben moderator skupine, poleg tega pa s pomočjo individualnega pristopa gojencu omogoča, da razreši probleme, ki so po svoji vsebini taki, da jih ni mogel razrešiti v skupini. Da bi lahko ustrezno delal, mora ustvariti odnos zaupanja, medsebojnega vzajemnega sodelovanja, ponuditi mu mora občutek sprejetosti, varnosti, biti mora spreten opazovalec, gojenca razumeti in ga zadovoljevati v njegovih vsako dnevni mikro potrebah.

Pomembna je vzgojiteljeva vloga koordinatorja, svetovalca, usmerjevalca, o posebnostih mora obveščati mojstra, paznika ipd.

Kljub načelnim omejitvam skrbi za oblike stimulacije, ki so potrebne za gojenčevo sproščanje osebnosti. V individualnem razgovoru gojenca osvešča, uči, mu ponudi oporo. Skrbeti mora za njegovo vsestransko aktivno vključevanje. Pri svojem delu mora upoštevati načelo demokratičnega vodenja, načelo progresivnega prilagajanja, izhajati mora iz pozitivnega in pedagoškega optimizma.

Končno se mora vzgojitelj vključiti tudi v neposredno skrb za prisotnost gojenca.

Da bi lahko vzgojitelj opravil svoje široko postavljene naloge, je nujno, da spremenimo tradicionalno togi in agresivno usmerjen odnos do begavca, beg obravnavamo strokovno, smatramo ga kot motnjo vedenja, gojencu pa po storjenem prekršku poskušamo po svojih močeh pomagati, ne pa ga predvsem tega sankcionirati.

3. MOJSTER : Vloga in postopki mojstra se morajo skladno vključevati v predvideni tretman gojenca. Njegova vloga, torej ni samo strokovno usposabljanje, ampak nadaljevanje vzgojnega procesa na področju delovne vzgoje. Da bi lahko uspešno delal, mora poznati gojenčevo preteklost, seznanjen mora biti s trenutno problematiko, korektivnimi postopki. Prav je, da mojster sodeluje na skupinskih oziroma terapevtskih sestankih, ko obravnavamo njegovega gojenca-begavca in s svojo aktivno prisotnostjo prispeva k oblikovanju gojenčeve osebnosti. Obravnava v skupini mu je močan vir informacij za kasnejše opazovanje gojenca in povratno obveščanje vzgojitelja. Gojenca je tako podrobneje spoznal, zaradi česar ga bo lažje razumel, mu ponudil pomoč, če jo bo gojenec izrazil, seznanil se bo s skupinskimi odločitvami, gojenčevimi pričakovanji, s čimer se bo lažje vključil v enoten postopek z gojencem. Problemov, razen iz ozko delovnega področja, ne rešuje samostojno, ampak v sodelovanju z vzgojiteljem. Mojster se v svoji delovni izmeni aktivno vključuje v sistem zavarovanja gojenca.

4. PAZNIK : Naloge paznika se precej razlikujejo glede na to ali dela pri osebno manj spremenjeni populaciji v Malem domu ali v glavnem internatu. Ne glede na to pa je njegova vloga mnogo širša od klasičnega čuvanja in preprečevanja. V sistemu, kakršen je naš, je paznik največkrat odgovoren za tako pomemben del dneva kot so pozne večerne ure. V tem času mora biti njegova aktivnost usmerjena zraven kontrole še vsaj na opazovanje, pozoren mora biti na nenadne eventualne spremembe, z gojencem se mora biti pripravljen in sposoben tudi pogovorniti.

Da bi pa lahko vse to zadovoljivo opravil, je prav, da se tako kot mojster tudi on vključuje v obravnavo posameznika, ga s tem spoznava, kar mu omogoča boljše razumevanje in ustrežnejši kontakt. Pri svojem delu mora biti tudi sicer v tesni povezavi z vzgojiteljem, mojstrom in drugimi, ki mu dajejo potrebne podatke in ga opozarjajo na neposredne nevarnosti pobega. V času, ko je v službi vzgojitelj ali mojster, se paznik dodatno vključuje pri zavarovanju gojencev.

V sistemu celotnega zavarovanja gojenca opravlja svojo vlogo samostojno ali dopolnilno.

5. PEDAGOŠKI VODJA : se aktivno vključuje v obravnavo problema beganja na terapevtski skupnosti oziroma v grupah. Preko sodelovanja na grupnih sestankih se spoznava s problemi, razlogi in motivi za določen način življenja, seznanja se s posameznikom in grupo, kar mu omogoča boljši pregled nad vzgojno situacijo in ustrežnejše individualno delo. Široko poznavanje problemov mu je potrebno za koordinacijo med vzgojnimi skupinami in posameznimi službami. Preko sodelovanja na strokovnem teamu se vključuje v pripravo korektivnih postopkov in napotkov vzgojiteljem. Je neposredno odgovoren za izvajanje sklepov strokovnega teama in strokovno delo vzgojitelja.

6. SOCIALNI DELAVEC : se v obravnavo begavca vključuje s prisotnostjo na grupnih sestankih in z individualnim delom. Delo socialnega delavca lahko delimo tudi na:

a) njegova prizadevanja so usmerjena znotraj zavoda. Aktivno sodeluje pri oblikah grupnega dela, s pomočjo individualnega razgovora pri oblikah grupnega dela, s pomočjo individualnega razgovora pomaga gojencu razreševati osebne probleme, pri čemer se povezuje z vzgojiteljem, mojstrom in drugimi sodelavci. Sodeluje tudi na teamskih konferencah.

b) druga oblika dela socialnega delavca pri postopku z begavcem je usmerjena izven zavoda. Po potrebi sodeluje s starši, sorodniki, socialno službo na terenu, sodišči ali drugimi osebami in institucijami.

7. STARŠI : Če obravnavamo gojenca, kjer lahko pričakujemo pomoč s strani staršev in jo gojenec tudi sprejema, tega prav gotovo ne smemo zamemariti. Z ustreznim vodenjem lahko oni sami ali mi preko njih uspešno vplivamo na gojenca. Organizacijsko moramo ustvariti pogoje, da jih bomo poleg individualne obravnave lahko vključili tudi v obravnavo problema v grupi oziroma terapevtskih skupnostih. Skupna obravnava problema je strokovno višja oblika sodelovanja, ob prisotnosti staršev dobijo otrokovi motivi ali razlogi za beg drugačno vrednost. Pomembno je medsebojno osveščanje, vplivanje, skupno planiranje korektivnih postopkov, planiranje stimulacije in drugih oblik medsebojnega sodelovanja in gojenčevega življenja v zavodu. Vsi skupaj planiramo čas, ko je gojenec zaradi storjenega prekrška prostorsko omejen, kakor tudi čas po tem obdobju. V prepričanju, da mu želimo pomagati in bodo v to pomoč vključeni še starši, na katere je tudi čustveno navezan, bo gojencu lažje. Imel bo nekoga, za kogar se mu bo zopet splačalo potruditi, odpadle bodo tenzije glede reakcije staršev na njegovo neprilagojeno vedenje. Če bomo v konkretni obliki uspeli organizirati kak obisk v domu ali morda še izhod s starši, bomo v glavnem izpolnili gojenčeva pričakovanja po pozitivni stimulaciji.

Ko vključujemo v obravnavo begavca tudi starše, moramo biti pozorni, da se to sodelovanje ne sprevrže v pridigarski odnos in dolgotrajno obsojanje. Na ta način bi namreč dosegli nasprotno učinke. Gojenca bi odvrnili od sebe, še bolj pa od staršev. Naša vsestranska pomoč mora biti usmerjena k razumevanju, osveščanju in učenju drugačnega vzorca reagiranja oziroma vedenja. Sodelovanje s starši pa ni pomembno samo pri obravnavi bega kot simptoma, starši so pomemben dejavnik, preko katerih lahko uspešno vplivamo na gojenčevo notranje doživljanje, posledično pa torej tudi na obliko ali način njegovega vedenja.

8. STROKOVNJAKI : Pod tem izrazom pojmujeemo pomoč zdravnika, psihologa, psihiatra, defektologa in eventualnih drugih strokovnjakov. Širše teamske obravnave begavca se je treba poslužiti zlasti takrat, kadar obravnavamo gojenca, ki nagiba h kroničnemu vzorcu

takega vedenja ob navidežno nepomembnih motivih. Zgoraj omenjeni strokovni delavci s svojimi ugotovitvami in predlogi dajejo obliko in vsebino tretmana z omenjenim gojencem. Vzgojitelj in ostali delavci zavoda so v okviru objektivnih možnosti dolžni upoštevati napotke strokovnega teama, ki izvirajo iz poročil omenjenih strokovnjakov.

9. STROKOVNI TEAM : Se v postopek z begavcem vključuje v primerih, ko obravnavamo gojenca, pri katerem je beg že ustaljen vzorec vedenja.

V obravnavo begavca se vključuje na pobudo lastnih članov, na pobudo vzgojitelja, mojstra ali drugega strokovnega delavca zavoda. Naloge strokovnega teama zajemajo obravnavo obstoječe dokumentacije, obravnavo dodatnih poročil, ugotavlja ali je ustrezen dosedanji program za gojenca, ga po potrebi dopolnjuje in daje konkretne napotke vzgojitelju. Sprejema ali potrjuje odločitve glede namestitve ali premestitve gojenca iz skupine v skupino. V delu teamske konference, kjer sprejema ali dopolnjuje program za gojenca, bi moral biti prisoten tudi gojenec, ki bo moral vložiti tudi mnogo lastnega napora za izvedbo tega programa. Na teamski konferenci bo od strokovnih delavcev, ki se ukvarjajo z gojencem, morala biti prisotna vsaj še vzgojitelj in mojster.

10. DRUGE OSEBE : Iz dosedanjih izkušenj vemo, da mladoletniki, ki so nastanjeni v VPD Radeče, izhajajo iz družin, kjer običajno vladajo neurejeni medsebojni odnosi z najrazličnejšo socialno problematiko, starši se za otroke sploh ne zanimajo, gojenci staršev nimajo ali pa so ti starši vzgojno popolnoma nesposobni.

V takih primerih je pomembno, da omogočamo morebitno gojenčevo navezanost na sogojenca, nekoga izmed delavcev zavoda ali morda na osebe izven zavoda. Osebnosti, na katere se gojenec navezuje, ni nujno, da so v življenju pozitivne, zlasti ne, za začetek teh stikov, pomembno je le, da imajo do obravnavanega problema pozitiven odnos. Te osebnosti se vključujejo v del postopka za gojenčevo stabilizacijo. Naloga vzgojitelja je, da te odnose organizira v taki obliki, da bodo gojencem predvsem v korist in ne bodo imeli

negativnega vpliva na ostala področja gojenčevega življenja.

Nakazanih je nekaj možnosti za širšo, strokovnejšo in kompleksnejšo obravnavo begavca. Prav gotovo, da niso izčrpane vse možnosti, niti ni namen, da bi morale vse te oblike vključevati istočasno, oziroma pri obravnavi enega gojenca. Glede na intenzivnost problema bomo v njegovo obravnavo vključili metode, za katere bomo smatrali, da jih je potrebno oziroma jih je glede na objektivne pogoje sploh mogoče vključiti.

Nobena izmed metod ni vsestranska in ne izključuje soudeležbe druge, med seboj se torej povezujejo in dopolnjujejo.

Končno bi bilo iluzorno pričakovati, da bomo s širšo in strokovno obravnavo problem beganja rešili v celoti, brez zagotovitve ostalih pogojev. Zopet se vračam k uvodu, kjer govorim o medsebojni povezanosti nastanitvenih, kadrovskih in drugih pogojev, ki so neločljiv del celote pri obravnavanju begavcev. Svoje izvajanje sem posvetil gojencu, odnosu do tega gojenca, ki morda proti lastni volji ravna narobe, mi pa ga v njegovih posledicah potiskamo ob stran.

Kompleksna obravnava begavca je prav gotovo del prizadevanj, ki bi v sistemu rešitev za sanacijo problema beganja v VPD Radeče lahko doprinesla svoj delež.

Ivan Škoflek

VOGLEDI IN OCENE O LITERATURI MVO

VOGLED V DISERTACIJO DR. VINKA SKALARJA

V novembrski številki Ptičkov brez gnezda smo objavili novico, da je bil pred nedavnim podeljen Vinku Skalarju najvišji akademski naslov doktorja psiholoških znanosti za razpravo "Nekateri specifični učinki permissivnega in tradicionalnega tretmana vedenjsko motene in delikventne mladine v specialnih zavodih".

Ker bo disertacija širši javnosti dostopna šele po izidu iz tiska, vam posredujemo z avtorjevo privolitvijo kratko poročilo o tematiki, ki jo obravnava.

Celotna znanstvena razprava je razdeljena na več poglavij, in sicer:

1. Vzgojni domovi (zgodovinsko-dialektična osnovanost, razvoj, današnje stanje, predvidevanja bodočega razvoja in preventiva mladinske delinkvence).
2. Populacija mladostnikov v vzgojnih zavodih (družbeno-politični in kazensko-pravni instrumentarij družbenega reagiranja na mladinsko delinkvenco, psihološki prerez osebnosti delinkventov).
3. Cilji oddaje v vzgojni zavod in vzgojno popoljševalni dom (družbeno-politična in pravna izhodišča institucionalnega obravnavanja delinkventne mladine, družbena pričakovanja itd.).
4. Tretman - dileme in perspektive.
5. Kazen in njeni učinki.
6. Permisivnost - izhodišče tretmanske institucije.
7. Metodologija raziskave (eksperimentalni in kontrolni vzorci, merilni instrumenti, hipoteze itd.).
8. Statistična obdelava rezultatov eksperimenta (kvantitativne in kvalitativne analize ter preverjanje hipotez).
9. Zaključki.

Ne glede na to, da je disertacija nedeljiva celota, se bralcu brez avtorjevega namiga ustvari dojem, da so jedro razprave poglavja o tretmanu, kaznovanju in permisivnosti. Prav zaradi teh poglavij je Skalarjeva razprava za našo vsakdanjo prakso zelo aktualna in aplikativna in bo koristno služila vsem, ki se kakor koli ukvarjajo z otroki in mladino motenega vedenja in osebnosti, študentom specialne pedagogike in domače vzgoje itd.

Mnoga izhodišča, ki so v disertaciji sicer preračunana na razmere in pogoje dela z disocialno populacijo, so uporabna tudi za druga, obča pedagoška področja, kot je osnovna šola, srednje šole, dijaški domovi itd. Tako bi lahko, na primer, teorija kaznovanja in permisiv-

nosti osvetlili mnoge dileme še vse preveč represivno naravnane vzgojnoizobraževalnega procesa, kar ovira in duši ustvarjalno moč šolske mladine in kar ni skladno s smotri in nalogami vzgajanja za samoupravni način življenja.

Nekaj manjvrednih misli iz osrednjih poglavij disertacije

Tretmansko konceptijo dela z vedenjsko in osebnostno moteno ter delinkventno populacijo predstavlja avtor kot intenzivno in celostno obravnavanje.

S tretmansko konceptijo dela bi lahko rešili dva stalno spremljajoča problema zavodske vzgoje,

- v zavodu bi se dogajalo tisto, kar želimo in kar bi se morale dogajati, to je resocializacija, in
- intenzivnejši tretman bi bil lahko v povprečju krajši od tradicionalnega.

Tretmansko ideologijo predstavlja avtor primerjalno z drugimi in poleg pozitivnih navaja tudi kritične vidike.

Kazen in njeni negativni učinki je aktualna tematika, ki nas neprestano spremlja in zaradi katere se porajajo najštevilnejše dileme ne samo v vsakdanji pedagoški praksi, ampak tudi pri študiju, znanstvenem raziskovanju, na seminarjih itd.

Kazen je družbeni fenomen, ostanek preživelih družbenih odnosov. Definicij kazni je toliko, kolikor je bilo strokovnjakov, ki so se z njo ukvarjali bodisi družbeno-politično bodisi znanstveno-raziskovalno. Skalar nam razkriva skoraj vse njene razsežnosti od njenega pranamena (pomiriti božanstvo) do sodobnih in družbeno proklamiranih namenov (vzgajanje, zastraševanje in odvracanje od prekrškov) in družbi nepoznanih namenov (stigmatiziranje, sproščanje družbene agresivnosti in utrjevanje socialne kohezivnosti itd.).

Preden preide Skalar na ugotavljanje in analizo posledic, ki jih kazen pušča na kaznovanih, zastavlja sebi in družbi vznemirljivo vprašanje:

Ali ne bi mogel človek kot razumno bitje najti za spraščanje svoje agresivnosti, za utrjevanje socialne kohezivnosti in za socialno integracijo kaj drugega, kot so žrtve znotraj človeške skupine?

V tem poglavju nam avtor nadalje predstavlja nekatera psihodinamična in psihoanalitična tolmačenja kazni, specialno preventivni in generalno preventivni namen kaznovanja ter nekatera novejša dognanja psihologije o kaznovanju.

Posreduje nam svojo originalno klasifikacijo ljudske populacije glede na generalno preventivni namen kaznovanja, dokaže družbeno pogojenost represije, ki je služila in še služi nadrejenemu kot sredstvo za obvladovanje podrejenega itd.

Kadar kaznujemo, mislimo le na pozitivne ne pa tudi na negativne in nezaželene učinke kaznovanja. Toda teh je toliko, da je kazen v vsakem primeru vprašljiva.

Ste kdaj pomislili na etični vidik kaznovanja? Koga največkrat kaznujemo? Zakaj kaznujemo? Ali ni večkrat povod za kaznovanja vzgojiteljevo nerazpoloženje kot pa gojenčevo vedenje?

Toglavje o kaznovanju zaključí dr. Skalar z zgoščenim pregledom številnih znanstveno argumentiranih ugotovitev, kot so,

- da kazen ne spreminja osebnosti, ampak le odnosi med vzgojiteljem in gojencem,
- da kazen utrjuje vedenjski vzorec, da se "slabo" odpravlja le s silo,
- da je kazen najpreprostejša rešitev vzgojnih nalog itd. itd.

Permisivnost - izhodišče tretmanske institucije. Kot izhodiščno vprašanje v teorijo permisivnosti služi avtorju splošno znana dilema, s čim nadomestiti individualno in skupinsko kontrolo, ki je zgrajena na kaznovalni orientaciji (praktično povsod in vedno obstoječa možnost, da bo človek kaznovan, če se ne bo vedel skladno z normami, pravili in predpisi).

Nadalje nas avtor seznanja s številnimi definicijami permisivnosti, opozarja na razliko med humanizacijo kot gibanjem in permisivnostjo kot naravnostjo, ki ju pogosto zamenjujemo.

Permisivnost je demokratizacija vzgoje, poustvarjanje posebne, za zdrav osebni razvoj ugodne atmosfere in aplikacija oblik in metod dela, ki so drugačne od represivnih.

Permisivnost je participativna in anticipativna socializacija, ki stoji med dvema kulturama, ki sta vse preveč v obrambnem odnosu druga do druge, permisivnost je filozofija in koncept, ki prekinja s tradicijo in vodi k novim miselnim modelom, novim medčloveškim odnosom in k novim možnostim ustvarjalnosti človeškega duha itd. itd.

Iz avtorjeve biografije

Dr. Vinko Skalar je rojen 1932 v Ljubljani. 1952 je maturiral na IX. državni gimnaziji v Ljubljani in v jeseni vpisal na filozofski fakulteti psihologijo kot A predmet in filozofijo kot B predmet. 1959 je diplomiral in se zaposlil pri Državnem sekretariatu za notranje zadeve. Od 1968 je v službi na Inštitutu za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani kot višji strokovni sodelavec, od 25/12 - 1974 pa kot strokovni svetnik.

Od oktobra letos predava na Pedagoški akademiji občo in mladinsko psihologijo (kot zunanji sodelavec).

NOVICE OD TU IN TAM:

- V VZ Breddvor sta v preteklem mesecu diplomirala dva vzgojitelja: NEČIMEC Hinko na Pedagoški akademiji v Ljubljani, oddelek za MVO ŠALEJ Peter na Filozofski fakulteti v Ljubljani, oddelek za psihologijo.
- V VZ Veržej sta diplomirala: MLINARIČ Vera in MISLETA Alojz, ova na Pedagoški akademiji v Ljubljani, oddelek za MVO.

Vsem diplomantom iskreno čestitamo!

IZ MOZAIKA NEKE MLADOSTI

Trobentice

Iz kavarne so že odhajali prvi gostje, ko je vstopila drobna deklica. Počesana je bila v kito in v roki je nosila košarico s šopki trobentic. Pri vratih je zavila levo, ponujala svoje cvetje in vsakomur, ki ga je kupil, se je ljubko poklonila. Goste je zbijala na poseben način, preudarno, kot da je znala presoditi, za katero mizo se je že raztopila trpka vsakdanjost in kje so se upi in želje že sprevrčali v resnico.

Pri vratih je sedel pijan moški srednjih let. Ko je prišla mimo, je peneče se zarohnel: Pankrt prekleti, že spet prodajaš to travo!

Nekaj gostov se je spogledalo in deklica je prodajala svoje cvetje naprej.

"Kako ti je ime?" sem jo vprašal, ko je prišla mimo.

"Kupite šopek, prosim!"

"Najprej mi povej, kako ti je ime!"

Velike otroške oči so se sprašujoče uprle vame.

"Marija sem."

"Zakaj pa tako pozno prodajaš cvetje?"

Pogledala me je še bolj nezaupljivo.

"Saj ste rekli, da boste kupili šopek, ko bom povedala, kako mi je ime!"

Prijel sem za košarico in preštel šopke. Devet jih je še bilo.

Še kakšne pol ure, morda tudi več bi jih prodajala, sem pomislil.

"Vse bom kupil!"

Marija je za trenutek obstala, omuknila z jezičkom in drobni prsti so se že zarili v pomladansko cvetje.

"Veste, doma imam še dva polbrata," je jela pripovedovati, ko je dajala šopke na mizo. "Od prvega očka se je mamica ločila, drugi pa vse zapije. Tako tudi jaz kaj zaslužim, da laže živimo."

Kdo ve, sem pomislil, koliko je ta zgodbica resnična.

Žepki

V Samepostrežbi se je kar trlo ljudi. V žičnatih košarah so žvenketale steklenice, ko da vse mesto pripravlja vesoljni potop. In koliko drugih dohrot in igrac so ta dan kupovali ljudje. Stojnice so kar kopnele.

Belo mesto se je pripravljalo na srečno novo leto.

Marija se je ustavila pri sladkarijah. Poželjivo je pogledala veliko lešnikovo čokolado in pisano šameče vrečke z bonboni.

Skrite oči so ta dan še posebej prežale na to stojnico, zakaj dolgi prsti malih in večjih nepridipravov so baje ob takih dneh odnesli že marsikatero dobrotu. Marija je kupila dva kilograma kruha in vrečko bonbonov. Ko je plačala in hotela oditi, jo je ustavila prodajalka in jo odpeljala v zadnji del trgovine.

"Kaj si kupila?"

"Tole!" je pokazala Marija papirnato vrečo.

"In kaj imaš v žepih? Slecí plašč!"

Na mizi je zrasel kupček ukradenih stvari - škratki, napolnjeni z bonboni, otroške nogavičke, velika kombineža ...

Marija je spet povedala svojo zgodbico o polbrateh, pijanem očetu in mamici, ki tako malo zasluži. Obljubila je, da ne bo nikoli več storila česa takega.

Razpötje

V osmih letih je Marija prilezla samo do petega razreča. Svojima polbratoma je morala biti kot mama in za šolo kajpada ni bilo časa. Učitelji so se zaradi Marijine nerednosti jezili, vpisovali zamude, pripombe, tudi starše so večkrat vabili v šolo. Nekoč so celo jezno govorili, da bodo starše prijavili sodniku za prekrške, vendar je nekdo modro zaključil, da starša že tako težko živita, le kako naj bi še kazni plačala.

Tisto jesen, ko je Marija končala svojo šolsko obveznost in ko sta polbratca spet odšla v šolo, se je zanjo začelo povsem novo življenje. Naenkrat ni vedela kam s časom in začela si je iskati družbo, spočetka fantine iz soseske, potem pa vse dlje in dlje, dokler je ni poskal vrtinec mestnega življenja. Nekoč je spoznala moškega, ki bi ji bil lahko nekaj več kot oče. Mlado in svežo ljubezen je hotel imeti samo zase, zato jo je obilno plačeval. Kako dober človek mora to biti, je sodila mati. K vedno ničesar pomembni Mariji so se naenkrat obrnile materine in vseh srednikov svetlikajoče se oči.

Ujeta mladost

Marija je bila stara šestnajst let, ko smo jo sprejeli v vzgojni dom. Morda je bilo resda predolgo, morda pa preveč doživeteega, da bi se spomnila tistih trobentic.

"Kako dolgo bom morala ostati pri vas?" je vprašala že prvi dan.

"Ne vem!"

"Kako? Ne veste? Sodnica mi je rekla samo šest mesecev!"

"Resnično ne vem. Očitno pa si zamenjala največ z najmanj. Lahko boš šest mesecev, lahko tudi tri leta."

"Tri leta v tem kloštru? Ste se pa zmotili, vi in sodnica in še tisti tam na občini! Še danes bom pobegnila!"

Za trenutek ujeta mladost, sem pomislila, ki bo iskala vsako špranjico, da zginе v zlagano prostost.

Pismo

Veš, mama, tu mi je še kar lepo. Vzgojiteljem že kar verjamem, da mi želijo dobro. Žal pa je na koncu vsakega hodnika stena, pa v dnevni sobi in spalnici po štiri in sploh povsod so stene, močnejše, drugačne kot doma. Tudi sonce, se mi zdi, da tu posije drugače, kot je na travniku za našo hišo, na našo ulico ...

Zadnjič me je obiskal Mario. Dejal jim je, da mi je stric. Niso mu verjeli. Govorila sva lahko samo pet minut pa še vzgojiteljica je bila poleg. Verjetno vse vedo. Kasneje sem premišljevala o tem. Kako nesmiselna je ta najina zveza. Začelo se mi je dozdevati, da je vse, kar obljublja, neskončni nesmisel. Mama, zakaj ne nasprotuješ?

Dolgo sem zbirala pogum, da te še nekaj povprašam. Nikoli še nisva govorili o tem. Vem, da te bo prizadelo, Mama, zakaj si vse tiste stvari, ki sem jih prinašala domov, sprejemala brez besed? Včasih se mi je zdelo, da želiš, da kradem ...

Dan za dnem se mi vse bolj in bolj odpirajo oči in iz dneva v dan je to spoznanje hujše. Težak je ta pečat in res ne vem, kako bom to vzdržala ...

Nedokončana stran dnevnika

Danes mi je povedala sosedka, da me je sinoči iskala vzgojiteljica. Že zdavnaj bi se morala vrniti v zavod. Le zakaj nisem bila doma, zdajle bi bilo že vse dobre ...

Ne morem doumeti, da Mario ni bil vesel, ko sem mu povedala, da bom rodila. Tako čudno me je pogledal in zdi se mi, da se je v trenutku ves spremenil... Kaj, če ga ne bo nikoli več?... Saj to ni mogoče!...

V temni daljavi se je zaslišal žvižg lokomotive... V drobcu trenutka je ugasnilo mlado življenje in rdeča lučka zadnjega večernega ekspresa je potonila za ovinkom v temno noč.

Ivan Škoflek

HUMOR V GNEZDIH

e k s k l u z i v r i

AVTORITATIVNI INTERVJU S PERMISSIVNIMI AVTORITETAMI SEMINARJA
O NOVIH IZHODIŠČIH OBRAVNAVANJA OTROK IN MLADINE (ITD.) Z
MOPNJAMI VERENJA IN OSEBNOSTI V VZGOJNIM ZAVODIH (IN SICER)

Portorož, dne 6.12.1975

Sever Mjuša (izpraševalec), (v potu svojega obraza) za rtičke
brez gnezda (v velikem gneždu med velikimi tički):

TOV. MESEC, ALI MI LAHKO OBRAZLOŽITE, ODKOD IMA "MODERATOR"?

- Iz latinskega glagola moderor - kar pomeni po naše - usmeriti,
v smernost pripeljati! Glagol izhaja iz korena modus.

MODERATOR BEČAJ, ALI SE STRINJATE S TEM, DA SE IMENIJETE MODERATOR
IN KAKO ČLOVEK POSTANE MODERATOR?

- Se strinjam - če moram biti profesor, sem lahko tudi moderator.

Kako se postane? To je isto kot s profesorjem - nenačoma te
doleti ...

MODERATOR MARTINOVIČ, KAKO TO, DA SE ČLANI VAŠIH SKUPIN PRITOŽUJEJO,
DA SE ŠE NEKAJ DNI PO VRNITVI IZ VAŠE SKUPINE PO POVRATKU IZ SEMI-
NARJA NE MOREJO ZNAJTI V ŽIVLJENJU IN UČINKUJEJO KMEČENO?

- Ne vem. Vem samo, da sem jaz tak že celo življenje.

Vprašanje vsem trem moderatorjem: KAKO DOLGO BO TRAJALO, DA SE VAM
BO PORODILA IDEJA ZA NASLEJNJE VELIKO (GRUPNO) DELO?

- Moderator Bečaj: Velika dela so redka, sicer niso velika!

- Moderator Mesec: Ali so trije moderatorji pevski zbor?

- Moderator Martinovič: (zasanjano strmi, nato butne v srhljiv
krohota).

MODERATOR MARTINVIČ, ZNANO JE, DA JE METODOLOŠKO OBLIKOVANJE SEMINARJA O NOVIH IZHODIŠČIH V ŠIRŠI ZASNOVI (TERAPEVTSKA SKUPNOST, GRUPNO DELO, DELEGATSKI SISTEM, PREDSEBSTVO SEMINARJA) V PRECELSNJI MERI VAŠA IDEJA. ALI MI LAHKO POVESTE, KAKO JE SPLOH PRIŠLO JO REALIZACIJE IDEJE O TAKEM SEMINARJU IN KAJ MENITE O NJEJ OB KONCU 4. SEMINARJA O NOVIH IZHODIŠČIH?

- a) Od vseh uspehov in zmot je uspelo najti nekoga, ki je to finansiral.
- b) Vsak porod velikega in krepkega otroka je bil težak; od več očetov pa je otrok kilav.

MODERATOR MARTINVIČ, ALI JE TO EDINA ZMOTA V VAŠEM ŽIVLJENJU?

- Moja edina zmota v življenju je bila, da se nisem rodil kot ženska. Bil bi emancipiranek - to je podjetje, ki ne more propasti, ker ga financirajo moški!

MODERATOR BEČAJ, ALI MI LAHKO V KRATKEM PODASTE VAŠ POGLED NA GRUPNO DELO?

- Je poškilil na Martinoviča in poprosil 1/2 minute za premislek ter odgovoril: To je šolanje za neodvisnost od avtoritet!

MODERATOR MESEC, ZNANO JE, DA POSTAJA DELO V SKUPNOSTI IMPERATIV MODERNEGA SOCIALNEGA DELA. KAKŠNO JE VAŠE GLEDANJE NA RAZVOJ POJAVA NA SLOVENSKEM?

- Škoda, da smo Slovenci majhen narod!

MODERATOR BEČAJ, TO POT SMO SE PRVIČ SREČALI, PO VAŠI IZJAVI, S PROBLEMM PERMISSIVNE VZGOJE DIJAKOV NAŠIH DIJAŠKIH DOMOV. KAJ DOŽIVLJATE OB TEM?

- Poskušam biti permisiven!

MODERATOR MARTINVIČ, ZNANO JE, DA SO UDELEŽENCI VAŠE IN SKUPIN DRUGIH MODERATORJEV PREPRIČANI, DA GRUPNA DINAMIKA PRIHAJA IZ ZAHODA?

- Da, s tem sem seznanjen kot tudi z dejstvom, da spolne življenje izvira iz Centralne Afrike!

Vprašanje vsem trem moderatorjem: ZNANO JE, DA NA SEMINARJU DELAJO ŠTIRI SKUPINE. KAJ DELA ČETRTI MODERATOR?

- Vsi trije v en glas: "Velika dela!"

(Moderator Lojk iz daljave, z zvrhano mero permissivnosti, vzklikne: "Zadeto!")

MODERATOR MESEC, ZAKAJ PRI DOBREM FUNKCIONIRANJU VSEH ŠTIRIH SKUPIN SKUPNOST NI USPELA?

- V španoviji še pes crkne!

MODERATOR BEČAJ, V PRIVATNEM POGOVORU STE MI OMENILI, DA SE IZ SEMINARJEV VRAČATE UTRUJENI, DA, CELO IZČRPANI. KER VAS V BARU HOTELA METROPOL NE POZNAJO IN MENDA HRANITE DOMA ŽE CELO ZBIRKO NEIZKORISČENIH VSTOPNIC ZA BAR TEGA HOTELA, ME ZANIMA, KAJ VAS UTRUJA NA TEM SEMINARJU?

- Človek ni utrujen od tega, kar naredi, ampak od tega, česar ne stori!

MODERATOR MESEC, ALI MI LAHKO ZAUPATE - POVSEM DISKRETNOST - ZAKAJ SE BOJITE VIRGINIJE WOOLF?

- Zaradi arzenika in starih čipk?

VPRAŠANJE VSEM TREM MODERATORJEM: IME NAŠEGA LISTA VAM JE ZNANO, GOTOVO PA VAM VZBUJA TUDI ASOCIACIJE?

- Se spogledajo, nato vsi trije v en glas: "Nekdo se je očitno zavzel tudi za nas!"

- Moderator Martinovič asociira naprej: Očitno se je nekdo poskusil zavzeti tudi za položaj psihologov v vzgojnih zavodih!

- In še mrmljajoča, a bliskovita asociacija moderatorja Mesece: Kot metodolog vidim v tem problematiko predmeta ortopedagoške znanosti!

MODERATOR MARTINOVIČ, ZAKAJ NE OBRATNO : GNEZDO BREZ PTIČKOV?

- Razmere v našem zavodu narekujejo spremembo naslova.

Vprašanje vsem trem moderatorjem : "V NEFORMALNIH RAZGOVORIH STE ME VEDNO NAGOVARJALI Z NAZIVOM "CONTESSA" ?"

- moderator Mesec : Vprašanje ostaja odprto.
- moderator Bečaj : Ne vem, to je Martinovičevo maslo.
- moderator Martinovič : Da, kajti tako se imenuje najdrago-cenejša kamera moje fotografične zbirke

MODERATOR MARTINOVIČ : KAJ UGOTAVLJATE NA TEM SEMINARJU PO VAŠEM EKSHIBICIJSKEM PLESNEM VLOŽKU S TOVARIŠICO ALENKO VIVODOVO ?

- Da me zapušča mladost !

Vsi trije moderatorji : DOVOLITE, MJUŠA, SEDAJ ŠE NAM ENO VPRAŠANJE - ALI LJUBITE BRAHMSA ?

- Ne, ampak moderatorje, vsakokrat, ko je plačilni dan !

(Plačilni je slovenska beseda in izhaja iz glagola PLAČATI in ne iz samostalnika PLAČ,- A).

P.S.: VPRAŠANJE ČETRTEMU MODERATORJU

- (Ostaja odprto, nedorečeno in neodgovorjeno zaradi tehničnih motenj v komunikacijskem omrežnem sistemu hotela Metropol v Portorožu, ki je sicer - razen hranjljivih obrokov - odločno in kontinuirano A kategorije!)

Ashes to ashes,

Dust to dust,

Show me a moderator you can trust !